

Strategija razvoja turizma općine Gračac za razdoblje 2017.-2022.

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Strategija razvoja turizma općine Gračac
za razdoblje 2017.-2022.

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. - 2020.

Udio sufinansiranja: 85% EU, 15% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

Strategija razvoja turizma općine Gračac za razdoblje 2017.-2022.

Ovaj dokument sufinanciran je sredstvima Europske unije
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

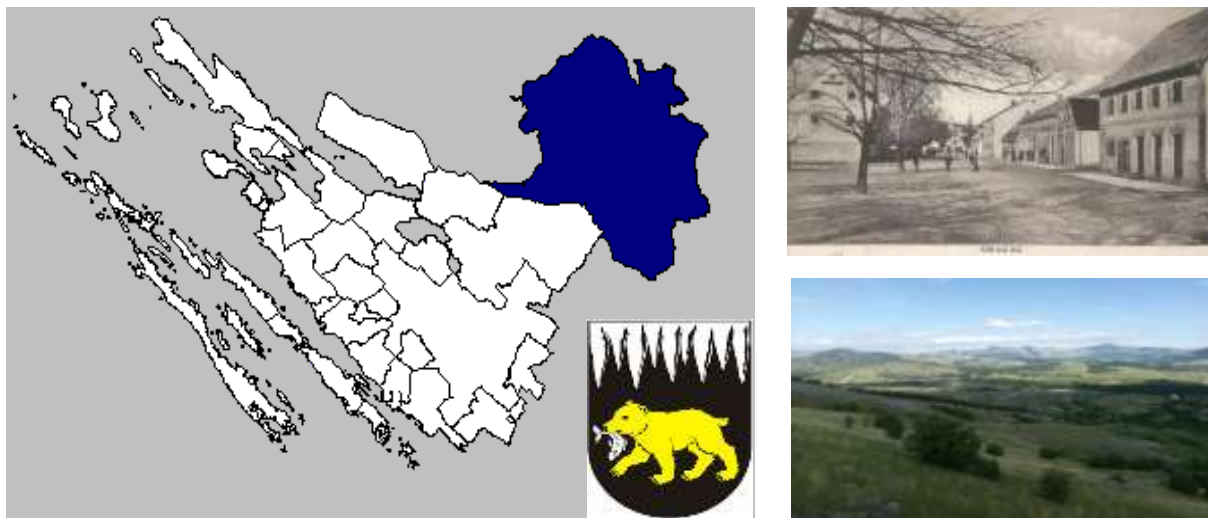

1. ANALIZA STANJA.....	5
1.1. Općina Gračac.....	5
1.1.1. Demografija.....	6
1.1.2. Zemljopisna obilježja.....	7
1.1.3. Gospodarstvo.....	11
1.2. Pregled ključne atrakcijske osnove za razvoj turizma.....	11
1.3. Planska osnova.....	14
2. TURIZAM.....	21
2.1. Ponuda.....	21
2.2. Potražnja.....	22
2.3. Zaključak.....	23
3. SWOT ANALIZA.....	23
4. STRATEŠKI KONCEPT RAZVOJA TURIZMA GRAČACA.....	25
4.1. Vizija razvoja turizma.....	25
4.2. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere.....	26
4.2.1. Razvoj prepoznatljive turističke infrastrukture.....	26
4.2.2. Razvoj turističkih proizvoda i usluga.....	27
4.2.3. Turističko brendiranje općine.....	28
4.1. Indikatori za praćenje provedbe Strategije razvoja turizma Općine Gračac.....	28
5. GLAVNI IMPLEMENTACIJSKI PROJEKTI.....	30
5.1. Razvoj prepoznatljive turističke infrastrukture.....	31
5.1.1. Turistička signalizacija.....	31
5.1.2. Vidikovci.....	32
5.1.3. Pобољшanje prirodnih i društveno-kulturnih resursa.....	33
5.1.4. Centar izvrsnosti Cerovačke špilje.....	34
5.1.5. Pješačko – planinarske staze.....	35
5.1.6. Posjetiteljski centar Gračac.....	37
5.1.7. Staza zdravlja.....	38
5.1.8. Staza za skijaško trčanje.....	39
5.1.9. Seljačka tržnica.....	39
5.2. Razvoj turističkih proizvoda i usluga.....	40
5.2.1. Bed & Breakfast koncept.....	40
5.2.2. Eko etno selo.....	42
5.2.3. Kamp odmaralište.....	43
5.2.4. Motel Gračac.....	44
5.2.5. Active hotel.....	45
5.2.6. Avanturistički park.....	46
5.2.7. Centar na vodi s ribolovnim platformama.....	48

5.2.8. Interpretacijski centar Vrelo Zrmanje.....	50
5.2.9. Izletišta Vrelo Une.....	53
5.2.10. Interpretacijsko-posjetiteljski centar Vrelo Une.....	54
5.2.11. MTB park (park brdskog biciklizma).....	55
5.2.12. Snowboard park.....	56
5.3. Turističko brendiranje Općine Gračac	57
5.3.1. Razvoj komplemetarne ponude (lokalna proizvodnja).....	57
5.3.2. Edukacija lokalnog stanovništva i zaposlenih u turizmu	58
5.3.3. Sustav povezivanja ponude s okolnim općinama	59
5.3.4. Ekološko-edukacijski centar Mazin	60
5.3.5. Uprizorenje bitke kraj Gračaca.....	61
6. AKCIJSKI PLAN TURISTIČKOG RAZVOJA	62
7. DODATAK.....	65
7.1. Stočarstvo.....	65
7.2. Pčelarstvo	66
7.3. Ribarstvo.....	67
7.4. Povrtlarstvo.....	68
7.5. Voćarstvo.....	69
8. METODOLOGIJA.....	70
8.1. Institucionalni okvir	70
8.2. Strateški dokumenti višeg reda	71
8.3. Financiranje – EU fondovi.....	72
9. ZAKLJUČAK.....	77

1. ANALIZA STANJA

1.1. OPĆINA GRAČAC

Izvor: www.gracac.hr; www.google.com; pristupljeno 19.04.2019.

Izvor: www.gracac.hr; www.google.com

Općina Gračac nalazi se na sjeveru Zadarske županije (područje južne Like) i obuhvaća površinu od 955,45 km² što ju čini najvećom općinom u Republici Hrvatskoj.

Općina Gračac na sjeveru i sjeveroistoku graniči s Bosnom i Hercegovinom, na sjeverozapadu i zapadu s općinama Ličko-senjske županije (Udbina, Lovinac i Donji Lapac) te s jugu s općinama Zadarske županije (Jasenice i Obrovac) te na jugoistoku s općinom Ervenik i gradom Kninom iz Šibensko-kninske županije.

Smještena u ličko-pounskom geografskom prostoru, općinu Gračac karakterizira umjereno kontinentalna i planinska klima (redovita pojava snijega) te dijelom umjereno topla i vlažna klima (u krajnje južnim dijelovima Općine).

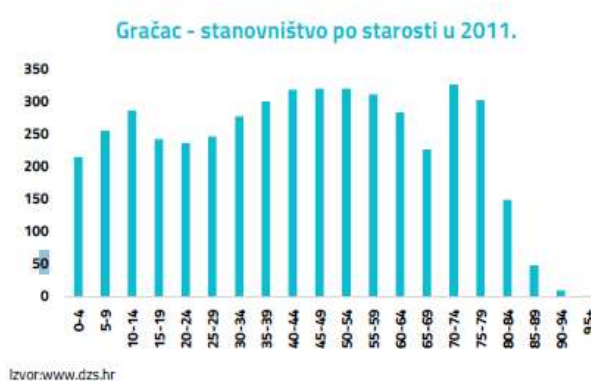
Općina Gračac u svojem sastavu ima 39 naselja, koja su okupljena oko sjedišta Gračaca.

Povijesno – Gračac je nastao iz srednjovjekovne župe Otuče sa slobodnjačkim plemstvom koje je sačuvalo slobodu i pravo samouprave. Dodatno, postoje arheološki tragovi srednjovjekovnoga grada na Gradini koji sadrži ostatke sjedišta otučke župe. Otuča je između 14. i 16. stoljeća bila u posjedu hrvatskoga plemića Ivana Karlovića, a od 1527. do 1687. bila je pod turskom okupacijom što je i bio kraj postojanja župe Otuča.

Današnja Općina snažniji razvoj dobiva nakon oslobođenja od Turaka, u razdoblju Vojne krajine kao funkcijska točka zaštite prema tadašnjoj turskoj Bosni.

U to doba je izgrađena strateška vojna cesta Gospić-Gračac-Knin (kraj 18. stoljeća) koja je zamijenila srednjovjekovni put koji je dolazio iz Bihaća i prolazio Općinom. Važnost Općine kao strateškog prometnog čvorišta i tranzitne točke naglašava izgradnja tzv. ličke pruge 1925. godine (i tijekom izgradnje su otkrivene Cerovačke pećine kao vrlo važan atraktor).

1.1.1. DEMOGRAFIJA

Prema popisu iz 2011. godine, općina Gračac je imala 4.690 stanovnika, gdje kretanje stanovništva je od prošlog stoljeća u permanentnom padu (prosječno po desetljeću Općina ima 17,3% stanovništva u odnosu na prethodno desetljeće). S manje od 5 stanovnika po m² (4,9), naseljenost Gračaca je na samom začelju nacionalnog i županijskog prosjeka.

Od ukupnog stanovništva Općine prema nacionalnoj pripadnosti najbrojniji su Hrvati (58%) i Srbi (38%) te ostale nacionalne manjine čine oko 4% stanovništva Općine.

1.1.2. ZEMLJOPISNA OBILJEŽJA

RELJEF

Geomorfološki prostor općine Gračac participira u tri regionalno prostorne jedinice¹ i smatra se uglavnom brdsko-planinskim područjem:

- Gorski masiv Velebit,
- Ličko sredogorje,
- Dolina Zrmanje do pada Plješivice u pounskom području.

Gorski masiv južnog Velebita spada u tip borano-rasjednih i navlačnih struktura i predstavlja uglavnom gologa i sjenovitog krša, te neplodnog tla. Najkvalitetnije plodne površine su u ličkom području u pravcu sjever-jug, ali ipak najveći poljoprivredni potencijal se nalazi u najnižem području Općine smještenom uz rijeku Zrmanju (krška polja Ravna Čemernica, Brezovac, Gubčevo polje, Velika Popina, Mazinsko polje, Štikada te polja uz Zrmanju).

Uz spomenuta krška polja protežu se vodni slivovi uglavnom bujičnog karaktera i to: Zrmanja, sa bujicama Palanke i Zrmanja vrela, sliv Otuče sa Bašinicom i Kijašnicom, Bujice Velike Popine i Glogova, bujice Mazina, gornji dio sliva rijeke Une i gornji tok rijeke Butišnice.

Osim riječnih tokova u blizini Gračaca se nalazi akumulacijski kompleks Opsenica - Štikada koji akumulira veliki potencijal ličkog slivnog područja.

Uz geološko-litološku građu, tla pripadaju smeđem tipu, crvenici, redzini i crnici, što sve uvjetuje biljnu zajednicu šuma, sa najzastupljenijim drvećem bukvom (85%), jelom, crnim borom, gorskim javorom, grabom i cerom.

KLIMA

Područje općine Gračac karakteriziraju dva osnovna klimatska podtipa:

- najveći dio teritorija ima karakteristike kontinentalne klime planinskog tipa koja se očituje u predjelu jugoistočnih padina Velebita,
- udolina rijeke Zrmanje od izvorišta odlikuje se submediteranskom klimom.

Velebitski masiv, relativno usko područje dijeli dva oštro diferencirana klimatozonalna područja: primorje sa vrlo blagim klimatskim karakteristikama i Liku sa izrazito oštrim kontinentalnim karakteristikama. To se izrazito manifestira u velikim temperaturnim razlikama. Tako je prosječna godišnja temperatura na planini 2 - 40C (Čelavac 1.207m) i u nizinskim dijelovima do 100 C.

Padaline su jednako važan klimatski element ovoga prostora, a kojega karakteriziraju izrazito sušni ljetni i izrazito kišni zimski periodi. Prosječna godišnja količina padalina kreće se od 2.000 – 3.000mm u nizinskim dijelovima.

Osnovna obilježja klime ovoga područja čine vjetrovi. Najvažniji su oni iz sjevernoga kvadranta I to sjeveroistočnjak i istočnjak (bura).

Snježni pokrivač je za ovo područje zanimljiva kategorija i prema postojećim podacima kreće se :

¹ Prostorni plan uređenja općine Gračac, GiN Company d.o.o., 2007.

- maksimalna visina od 100 - 150 cm (u planinskom dijelu i više od 200)
- srednje godišnji broj dana pod snježnim pokrivačem većim od 30 cm je :
 - u nizinskim predjelima 5 - 10 dana,
 - u višim predjelima 20 - 70 dana,
 - na planinskim predjelima više od 100 dana.

GEOGRAFSKE CJELINE OPĆINE GRAČAC

U općini Gračac, od svih naselja svojom veličinom i značajem se ističu Gračac i Srb. Ova naselja predstavljaju dva centra, Gračac općinski centar, a Srb manji urbani centar, međusobno udaljeni 35km.

Naselje Gračac je opskrbljeno svim potrebnim društvenim sadržajima poput osnovne i srednje škole, zdravstvene stanice, zubara, ljekarne, 3 crkve i 2 župna ureda, zgrade lokalne samouprave, pošte, šumarije, komunalnog poduzeća, HEP-a, policijske uprave, vatrogasne postaje, banke, ispostave Fine, željezničke i autobusne stanice, trgovina, ugostiteljskih radnji i drugih.

U Srbu postoji područna osnovna škola, zdravstvena stanica, poštanski ured i mjesni odbor, te sadržaji trgovine i ugostiteljstva.

Ostala naselja zasad nemaju, osim stanovanja, drugih urbanih sadržaja.

PROMET I DOSTUPNOST

Prostor općine Gračac ima važan geoprometni položaj preko kojeg se ostvaruje međusobno prometno povezivanje cjelokupnog teritorija Republike Hrvatske te Zadarske županije. Područjem Općine prolaze cestovni i željeznički pravci preko kojih je Županija prometno povezana s unutrašnjim prostorom Republike Hrvatske, susjednim Županijama (Šibensko-kninska i Ličko-senjska), kao i s prostorom BiH.

Cestovna povezanost

CESTOVNA UDALJENOST OD VEĆIH EUROPSKIH GRADOVA			
GRAD	POPULACIJA	UDALJENOST	VRIJEME VOŽNJE
Rijeka, Hrvatska	128.624	196 km	3h 00 min
Split, Hrvatska	178.102	191 km	2h 10 min
Šibenik, Hrvatska	42.615	122 km	1h 30 min
Zadar, Hrvatska	75.082	70 km	1h 15 min
Zagreb, Hrvatska	790.017	247 km	2h 50 min
Munchen, Njemačka	1.407.836	694 km	8h 00 min
Milano, Italija	1.353.882	674 km	8h 20 min
Budimpešta, Mađarska	2.530.167	586 km	5h 50 min
Prag, Češka Republika	1.659.440	873 km	9h 50 min

Ljubljana, Slovenija	279.653	285 km	4h 10 min
Beč, Austrija	1.766.746	595 km	6h 10 min

Izvor: www.viamichelin.com/

Najvažniji oblik prometa za Općinu je cestovni promet čime je Općina povezana s okolnim Županijama i gradovima putem sljedećih državnih cesta:

- D 1 na pravcu Zagreb-Karlovac-Gračac-Knin-Split,
- D 27 na pravcu Gračac (D 1)-Obrovac-Benkovac-Stankovci-D 8,
- D 50 na pravcu Žuta Lokva (D 23)-Špilnik-Gospić-Gračac (D 27),
- D 218 na pravcu G.P. Užljebić (gr. R.BiH)-D. Lapac-Sučević (D 1),
- D 506 na pravcu D 218-Dobroselo-Mazin-D 1.

Ključna točka je kružni tok gdje se križaju dvije državne ceste (D1 i D27) koje presijecaju Općinu i kojima prema podacima Hrvatskih cesta, prosječan ljetni dnevni prolazak tijekom srpnja i kolovoza je 4.547 vozila na mjernoj točki za D1, te 2.910 vozila na mjernoj točki za D27.

Sljedeće prometnice prema važnosti su županijske ceste (Ž6009, Ž6025, Ž6033) koje povezuju Općinu s Donjim Lapcom, Ervenikom i Pribudićem.

Razgranatost mreže lokalnih cesta zadovoljava (23 registrirane lokalne ceste), iako ima mjesta za napredak u širini i održavanju, i osobito označavanju pojedinih prometnica (na udaljenijim područjima od državnih cesta).

Područje Općine autobusno je povezano sa Zadrom (županijska linija Zadar – Gračac) te linijama koje staju u prolasku sa i prema kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske. Među povezanost mjesta u Općini javnim prijevozom praktično ne postoji.

Željeznička povezanost

Područjem općine Gračac prolaze dvije željezničke trase: trasa postojeće željezničke pruge Zagreb- Knin-Split, tzv. "lička pruga" i trasa međunarodne željezničke pruge Zagreb-Bihać-Knin-Split, tzv. "unska pruga", koje imaju karakter magistralne pomoćne pruge.

Obje trase predstavljaju značajne prometne koridore u gospodarskom sustavu Hrvatske. Nekoć se više koristio koridor "unske pruge". Danas je važniji koridor "ličke pruge", tj. pravac u smjeru Gospić- Knin koji je u fazi rekonstrukcije i modernizacije;

Općinom prolazi nekoliko dnevnih vlakova iz smjera Splita i Zagreba čime je Općina povezana s obalnim dijelom Dalmacije kao i kontinentalnim dijelom Hrvatske.

Zračna povezanost

Zračna luka Zadar najbliža je općini Gračac, udaljena 70-tak kilometara (otprilike 1h i 10 minuta vožnje).

Zračna luka Zadar pokazuje rast u posljednje četiri godine te je u 2018. godini ostvarila rekordan rezultat od više od 600 tisuća putnika, a karakterizira ju dosta visoka sezonalnost (u 2018. godini je 68,0% svih putnika realizirano u razdoblju od lipnja do rujna), ali se sezonalnost smanjuje većim brojem putnika tijekom perioda svibnja i rujna.

Zračna luka Zadar - promet putnika
2014.-2018.

Izvor: HD Consulting, na temelju podataka <https://www.zadar-airport.hr/statistika-prometa>, pristupljeno 25.02.2019.

Zračna luka Zadar - sezonalnost putnika
2016.-2018.

Izvor: HD Consulting, na temelju podataka <https://www.zadar-airport.hr/statistika-prometa>, pristupljeno 25.02.2019.

Izvor: <https://www.zadar-airport.hr/destinacije>,

Zračna luka je izrazito turistički orijentirana te su i period (sezonalnost) i destinacije (dominantno Njemačka, Poljska, Britanija ali i drugi dijelovi Europe).

1.1.3. GOSPODARSTVO

TOP 10 PODUZEĆA PO OSTVARENIM PRIHODIMA U 2020. – GRAČAC				
PODUZEĆE	DJELATNOST	UKUPAN PRIHOD	DOBIT	BROJ ZAPOSLENIH
NOCLERIUS d.o.o.	Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki	8.814.540,00	819.252,00	18
GRAČAC VODOVOD I ODVODNJA d.o.o.	Skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom	3.129.518,00	183.891,00	14
GRAČAC ČISTOĆA d.o.o.	Skupljanje neopasnog otpada	2.730.993,00	0	18
NIKODEM d.o.o.	Sječa drva	1.823.597,00	11.824,00	11
GRAĐEVISNKA ZADRUGA RISOVAC	Gradnja stambenih i nestambenih zgrada	1.736.114,00	152.591,00	5
SALIX j.d.o.o.	Piljenje i blanjanje drva	1.637.142,00	116.533,00	4
NLO&D d.o.o.	Ostala trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama	1.374.230,00	3.517,00	5
AGRO LIKA j.d.o.o.	Piljenje i blanjanje drva	995.138,00	176.676,00	4
NINA & NONA j.d.o.o.	Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane	934.553,00	3.931,00	4
SAHARUN d.o.o.	Hoteli i sličan smještaj	532.277,00	60.296,00	2

Izvor: HGK digitalna komora, 2020.

Prema službenim podacima Hrvatske gospodarske komore, prerađivačka industrija je najsnažnija grana u općini Gračac po prihodima i zaposlenima, a slijede je općinska komunalna poduzeća. Prerađivačka industrija se odnosi na preradu i konzerviranje riba, školjaka i rakova.

Najsnažniji gospodarski subjekt u Općini je Noclerius d.o.o. s godišnjim prihodom iznad 8 milijuna kuna.

Prema podacima HGK može se zaključiti da uz gore navedene grane gospodarstvu doprinosi i korištenje i obrada prirodnih resursa (sječa drva) te trgovina na malo i ugostiteljske djelatnosti.

1.2. PREGLED KLJUČNE ATRAKCIJSKE OSNOVE ZA RAZVOJ TURIZMA

PRIRODNA BAŠTINA

CEROVAČKE PEĆINE/ŠPILJE – prirodni fenomen – najveće nalazište pećinskog medvjeda u Hrvatskoj. Dužina pećina iznosi 3.800m, a čitavog sustava 4 kilometra. Gornja pećina duga je 1.200 m, a Donja 2.400 m.

VRELO UNE (IZVOR RIJEKE UNE) – hidrološki spomenik prirode – na 398 metara nadmorske visine, kod mjesta Srb, u jako suženom kanjonu gdje na površinu, u obliku okruglog, mirnog i modrozelenog jezera izlazi voda iz velike dubine (248m – najdublji istraženi krški izvor u području Dinarida i peti po dubini izvor u svijetu). Okolinu samog izvora čine šuma i strme visoke litice, ispod padina planina Plješevice i Stražbenice.

VRELO ZRMANJE (IZVOR RIJEKE ZRMANJE) – prirodni fenomen – izvire u mjestu Zrmanja vrelo u Lici podno planine Poštak. Svojim tokom od 69 kilometara usijeca se u tvrdi i surovi podno Velebitski krš. Glavne pritoke joj, uz Krnjezu i Krupu, sačinjavaju ličke rijeke Ričica i Otuča. Vodu dobiva i iz niza špilja koje nadopunjuju njezin tok kao što su Čudina, Đurica, Čavlińska, Milića i sl.

RIJEKA OTUČA (OTUČA) – rijeka ponornica u Gračačkom polju; duga je 18,2 km, porječje obuhvaća 382,8km². Izvire iz istoimenog vrela istočno od sela Bruvno, pod Velikim Urljajem (1295m). Južno od Gračaca račva se u tri kraka (Gaćešina jaruga, Žižinka, Čubelićeva jaruga), koji se ponovno spajaju u jedan. Na rubu polja, ispod Kite Gaćešine (1227m) i Velikoga Crnopca (1402m), ponire u mnogobrojnim ponorima. Nakon podzemna toka ispod Velebita javlja se kao Krupa.

Izvor: HD Consulting na osnovi podataka općine Gračac

KULTURNE ATRAKCIJE

CRKVE – Na području Gračaca nalazi se nekoliko crkvi i kapelica. Osim župne crkve sv. Jurja, tu su i samostanska crkva sv. Ivana Krstitelja, te zaštićena kulturna dobra sakralnog gaditeljstva Rođenja sv. Jovane Preteče, Crkva Uspenja Presvete Bogorodice, Hram Vaznesenja Gospodnjega, Crkva sv. Jurja Mučenika, Crkva Rođenja Presvete Bogorodice, Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije i Pravoslavna crkva sv. Paraskeve (sv. Petke).

ARHEOLOŠKI LOKALITETI – Arheološki lokalitet starog grada Zvonigrada (zaštićena profana graditeljska baština)

Izvor: Općina Gračac

STARI MOST OTUČA – zaštićeno kulturno dobro

DOGAĐAJI – Jesen u Gračacu, Božić u Gračacu, Maskenbal u Gračacu

OSTALE ATRAKCIJE

EXTREME ENDURO LIKA – Utrka je međunarodnog karaktera, a održava se svake godine u rujnu, u trajanju od dva dana u malom mjestu Kunovac Kupirovački

PLANINARSKA STAZA – Prezid – Crnopac – Put malog Princa nalazi se svega 9 kilometara od Općine Gračac preko Prezida za Obrovac

BRDSKI BIKIKLIZAM – Gračac – Duboke Jasle – Alanska cesta – Sv. Rok – Lovinac – Gračac sa svojom dužinom od 66 kilometara pruža istraživanje prelijepih krajolika. Uspon staze nalazi se na 800m nadmorske visine, dok je staza na drugoj razini tehničke zahtjevnosti. Downhill staza nalazi se na vrhu >Svetog Brda. Ina ima dužinu od četiri kilometra. S vrha brda naglo se gubi visina Velebita prema vrhuncu Čelavca (1198m), prijevoru Prezid (766m) što povezuje gradove Gračac i Obrovac.

Na području općine Gračac sveukupna duljina biciklističkih staza je približno 300 km. MTB staze su u redovnoj uporabi od strane članova biciklističkih klubova i turista koji preferiraju pustolovni turizam. Obzirom na veliki potencijal brdskog biciklizma na području Gračaca, u isti je potrebno ulagati u vidu označavanja i održavanja staza te povezivanja s različitim zanimljivostima (rekreativno-turistički obilasci).

Izvor: HD Consulting na osnovi podataka općine Gračac

Iz činjenice da je najveća Općina u RH kao i iz činjenice da graniči sa dvije Županije i BiH, može se konstatirati da postoji dostatna količina točaka od interesa koje se mogu staviti u funkciju turizma.

Prirodna baština Općine je iznimne atraktivnosti (u slučaju Cerovačkih pećina, Vrela Une i Zrmanje) dok je ostatak prirodnih atrakcija zadovoljavajuće razine očuvanosti. Ono što je činjenica da u smislu razvoja turizma navedene atrakcije trebaju nužno privođenje svrsi u obliku opremanja s turističkom infrastrukturom.

Kulturna baština i atrakcije su skromnijih karakteristika i prvenstveno se odnose na multi konfesionalnost Općine (katoličke i pravoslavne crkve) te uz to folklorni i umjetnički izričaj. Arheološki ostaci Zvonigrada te stari most Otuča se ne mogu staviti kao primarni ili sekundarni elementi razvoja turizma Općine.

Od ostalih atrakcija mogu se navesti mogućnosti mapiranja planinarskih / MTB staza (neke su i označene zahvaljujući naporima lokalnog planinarskog društva), postojeći enduro događaj (Extreme enduro Lika) te manji lokalni događaji koje organizira Općina prije svega radi lokalnog stanovništva.

Zaključno, prilikom budućeg razvoja turizma Općine potreban je fokus na sljedeće:

- Fokus na ključne tri atrakcije (pećine, vrela Une i Zrmanje) te njihovo opremanje i stavljanje u komercijalizaciju kao ključne atrakcije Općine
- Mapiranje, opremanje i označavanje puteva (biciklističkim, pješačkih, planinarskih i MTB) te uz to prigodnu komercijalizaciju

MANIFESTACIJE

KULTURNO LIJETO – Manifestacija namijenjena lokalnom stanovništvu i turističkim posjetiteljima, u trajanju do četiri dana u srpnju obuhvaća bogat kulturni program koji uključuje predstave za djecu, mlade i odrasle, nastupe kulturno-umjetničkih društava, edukativne radionice, kino na otvorenom, dječje radionice, izložbe i uprizorenja povijesno značajnih događaja.

1.3. PLANSKA OSNOVA

Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023., Razvojna agencija Zadarske

županije i Sveučilište u Zadru, 2013. godina

Dokument je identificirao prostor Općine kao ličko-pounski prostor koji ima slijedeću atrakcijsku osnovu:

- Klima: umjereno vlažna i topla klima sa svježim ljetom, područje najoštrijih zima u Zadarskoj županiji;
- Voda: tekućice: Una, Otuča, Ričica (vode Ričice služe za akumulaciju za HE Obrovac u jezeru Štikada);
- Biljni svijet: Gračačko polje, Malai Velika Popina kao polja, prevladava bukova šuma;
- Životinjski svijet: divlje svinje, medvjed, vuk, čagalj, jeleni – područje pogodno za lov. Radi stočarstva na prostoru Općine nalaze se i ovce, koze, krave i perad;
- Zaštićena prirodna baština: dio područja je pod PP Velebit, s Cerovačkim pećinama koje su zaštićene kategorijom posebni geomorfološki rezervat;
- Zaštićena kulturno-povijesna baština: brojni kulturno-povijesni spomenici s naglašenim spomenicima graditeljstva (sakralne građevine) te arheološkim područjima i lokalitetima;
- Kultura života i rada: lička narodna nošnja od vune s muškom crvenom kapom, odnosno vunena ženska pregača . Tipični vuneni proizvodi (torbe, čarape, prekrivači), drveni pribor za kuhanje, keramičke posude. Gastronomski specijaliteti – sirevi s dodacima, ljekovito bilje, sušene gljive, gljive u octu, liker i džemovi;
- Znamenite osobe i povijesni događaji: Marijan Matijević – junak iz Like rođen u Dubokom Dolu – najjači čovjek na svijetu;
- Manifestacije: Jesen u Gračacu – predstavljanje lokalne tradicije, obrtnički i poljoprivredni proizvodi, autohtona kuhinja;
- Kulturne i vjerske ustanove: Knjižnica, HKD Napredak, KUD Šokadija, udruga Prospero, franjevački samostan;

Na osnovi gore navedene atrakcijske osnove, izrađivači plana su vrednovali atrakcijsku osnovu ličko-pounskog prostora i dali smjerova razvoja turizma na sljedeći način:

- Turizam zaštićenih područja prirode i ekoturizam,
- Lovni i ribolovni turizam,

- Ruralni turizam,
- Aktivni i avanturistički turizam.

U dijelu dokumenta koji se bavi smjericama razvoja, definirani su pravci razvojnih projekata koji bi potaknuli razvoj turizma ličko-pounskog prostora Zadarske županije:

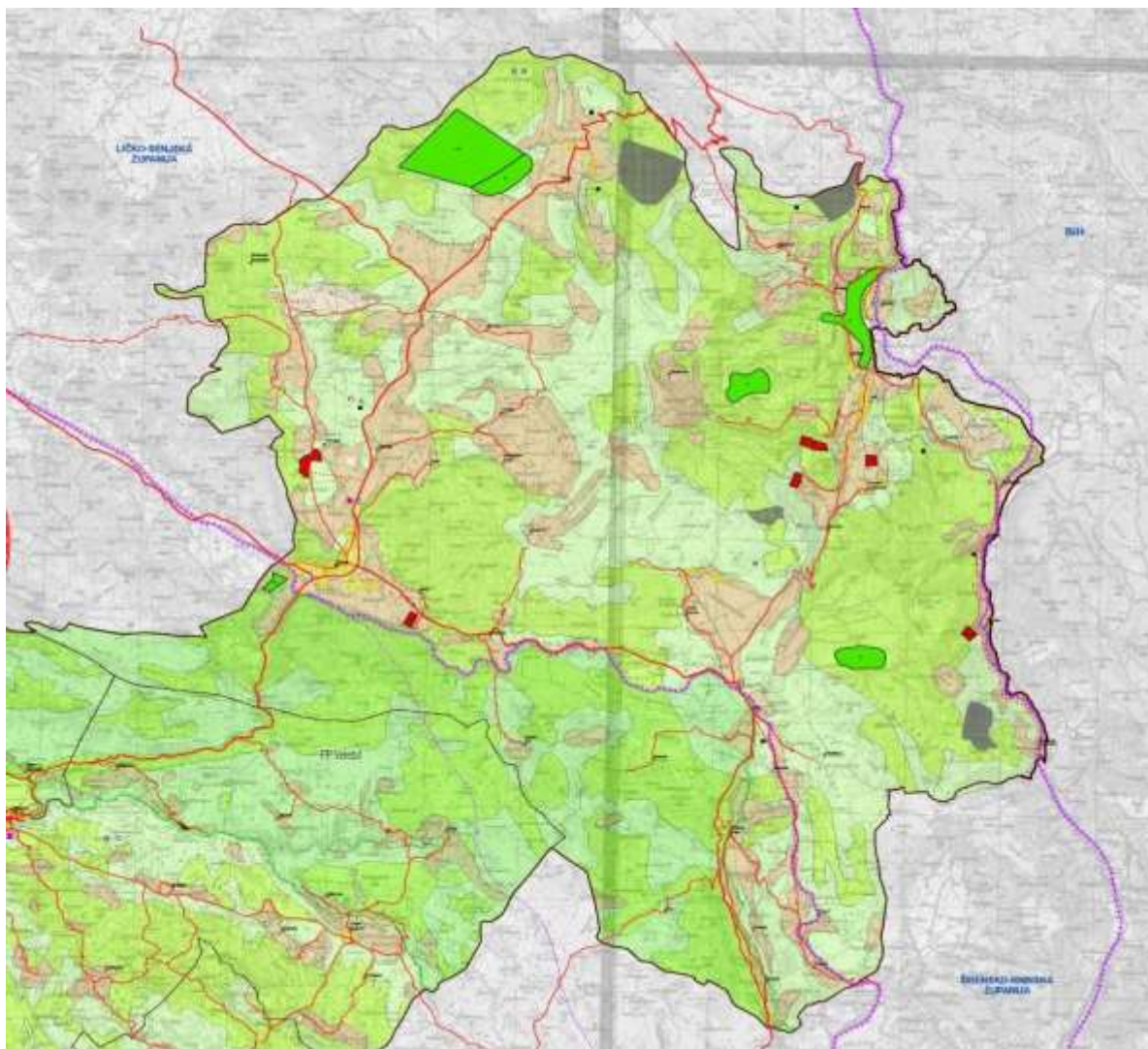
- Smještajni kapaciteti
 - Ruralni smještaj - 10 poljoprivredno-ruralnih obiteljskih turističkih gospodarstava s ukupno 100 visokokvalitetnih kreveta,
 - Hosteli -obnova devastiranih smještajnih kapaciteta u hostele s ukupnim kapacitetom 100 kreveta,
 - Kamping – agro kampovi na obiteljskim gospodarstvima s ukupno 100 visokokvalitetnih kamp mjesta,
 - Golf hotel s 500 smještajnih jedinica / kreveta.
- Golf teren;
- Biciklističke staze sa pratećim sadržajima;
- Centar za speleologiju i speleološke rute;
- Tematske staze (med, sir, ljekovito bilje);
- Unaprjeđenje ponude lovnog i ribolovnog turizma.

Osvrt na dokument: Obzirom da je dokument rađen za razinu Županije koja je primarno morski orijentirana (na ljetni proizvod) specifikacija potencijala turizma Općine je zahvaćen u mjeri u kojoj se u tom trenutku i moglo zahvatiti smjericama no u svojoj razradi je Gračac samo taksativno spomenut u kontekstu razvoja turizma Županije.

[Prostorni plan uređenja općine Gračac, Izmjene i dopune, Zavod za prostorno uređenje Zadarske županije, 2017. godina](#)

Prostorni plan uređenja općine Gračac, u svojim izmjenama i dopunama iz 2017. godine predviđa 6 turističko- ugostiteljskih zona s okvirno predviđenih 9.000 postelja, od čega bi najveći nositelji bili zona Deringaj (3.000 postelja) i Dabašnica (2.000 postelja).

Izmjene i dopune PPUO Gračac -zone ugostiteljsko-turističke namjene

Izvor: PPUO Gračac, Izmjene i dopune, Zavod za prostorno planiranje Zadarske županije, ožujak 2017. Ugostiteljsko-turistička namjena - označeno crveno

Planom su utvrđene sljedeće zone turističko-ugostiteljskih namjene kao izdvojeno građevinsko područje izvan

naselja:

1. "Tomingaj" (T2); u Tomingaju (planirano), veličine 50,00ha,
2. „Cerovačke pećine“ (T2); u Grabu (planirano), veličine 20,00ha,
3. „Dabašnica“ (T2); u Srbu (planirano), veličine 40,00ha,
4. „Urljaj“ (T2); u Kupirovu (planirano), veličine 20,00ha,
5. „Velike bare“ (T2); u Kunovcu Kupirovačkom (planirano), veličine 20,00ha,
6. „Babića jezero“ (T2, T3); u Tiškovcu Ličkom (planirano), veličine 20,00ha.

Sve navedene zone mogu biti maksimalne veličine 20,00 ha i kapaciteta 1.000 ležaja, osim zone "Tomingaj", koja može biti maksimalne veličine do 50,00ha i kapaciteta do 3.000 ležaja i zone "Dabašnica" koja može biti maksimalne veličine do 40,00ha i kapaciteta do 2.000 ležaja.

Planom određene zone ugostiteljsko-turističke namjene su izdvojena građevinska područja izvan naselja unutar kojih je moguća gradnja turističkog naselja i kampa, te pratećih sadržaja komplementarnih primarnoj funkciji (ugostiteljskih, trgovačkih, uslužnih, zabavnih, sportsko-rekreacijskih i sl.), te osnovne i komunalne infrastrukture.

Za izgradnju sadržaja ugostiteljsko-turističkih djelatnosti unutar planiranih zona ugostiteljsko-turističke namjene utvrđuju se slijedeći uvjeti gradnje:

- min. veličina građevne čestice je 1.000 m²
- smještajni kapacitet – maksimalno 1ležaj/50m² površine građevne čestice
- maksimalna katnost hotela – Po+S/Pr+2 ili Po+S/Pr+1+Pk, a max. visina 10,5m
- maksimalna katnost ostalih zgrada ugostiteljsko-turističke namjene –Po+S/Pr+1 ili Po+S/Pr+Pk, a visina 7,5m
- max. koeficijent izgrađenosti građevne čestice je 0,3
- max. koeficijent iskoristivosti 0,8
- najmanje 40% površine svake čestice mora biti uređeno kao parkovni nasadi i prirodno zelenilo
- u kig i kis uračunava se glavna i pomoćne zgrade
- arhitektura zgrada mora biti usklađena sa vrijednostima krajobraza i tradicionalnim graditeljskim naslijeđem

Ovim Planom utvrđena su područja unutar kojih je moguće formirati više pojedinačnih cjelina ugostiteljsko-turističke namjene jedinstvenog urbanističkog koncepta, za koje je potrebno izraditi cjeloviti urbanistički plan uređenja u mj. 1:5000.

Dodatno se određuju i posebni uvjeti za zone kampova:

- prostor kampa mora ispuniti elemente i mjerila za kategorizaciju kampa I ili II kategorije,
- kamp (auto-kamp) planira se u izdvojenom građevinskom području (izvan naselja) do 15 ha uz poštivanje zatečene prirodne vegetacije, prirodnih dijelova obale i drugih vrijednosti prostora,
- u zoni kampa potrebno je poštivati zatečenu prirodnu vegetaciju, respektirati prirodne dijelove obale i druge zatečene vrijednosti prostora,
- potrebne prateće sadržaje (recepција, sanitarije i sl.) graditi na manje kvalitetnim površinama,
- smještajne jedinice u kampu ne mogu se povezivati s tlom, na čvrsti način,
- u zoni kampa nije dozvoljena gradnja čvrstih smještajnih jedinica niti betonskih platformi za smještaj tipskih (montažnih) smještajnih jedinica.

Sportsko-rekreacijske zone

1. „Bare“, u Gračacu – (R5 –sportovi na vodi), (planirano), veličine 36,25 ha,

2. „Mala Stražbenica“, u Dabašnici - (R), (planirano), veličine 171,52 ha,
3. „Ljubina poljana“, u Tiškovcu Ličkom –(R), (planirano), veličine 175,35 ha,
4. „Ogreci“, u Mazinu – (R1 – golf) , (planirano), veličine 201,05 ha,
5. „Ogreci“ u Mazinu – (R3 - zimski sportovi) , (planirano), veličine 926,87 ha,
6. „Una - Srebrenica“ u Suvaji (R), (planirano), veličine 314,59 ha.

Sadržaji u svim planiranim zonama sportsko-rekreacijske namjene (R, R1, R3, R5) moraju biti u skladu sa prirodnim datostima prostora u kojem su smještene. U tom smislu se planiraju sadržaji za planinarske aktivnosti, razne sportske aktivnosti vezane uz lov i ribolov, moguća veća i manja skijališta i sl..

U zonama sportsko-rekreacijske namjene dozvoljava se izgradnja sportskih igrališta, drugih sportskih površina (npr. skijališta - zimski sportovi) i sportskih dvorana sa pratećim sadržajima, te osnovne i komunalne infrastrukture.

Planom se utvrđuju slijedeći uvjeti gradnje za zone sportsko-rekreacijske namjene:

- maksimalni koeficijent izgrađenosti građevne čestice je $k_{ig}=0,2$,
- maksimalni koeficijent iskoristivosti građevne čestice je $k_{is}=0,8$,
- najmanje 40% površine svake čestice mora biti uređeno kao parkovno nasadi i prirodno zelenilo,
- u k_{ig} i k_{is} uračunava se glavna i prateće zgrade,
- pomoćni i prateći objekti mogu biti isključivo prizemni (Pr), visine najviše do 4,0 m i maksimalne građevinske (bruto) površine od 200 m². Izuzetak su tribine (vanjske i u dvoranama) koje mogu biti i veće, a u skladu sa važećim normativima i propisima,
- visina dvorana može biti maksimalno Pr, te u skladu sa normativima za pojedine sportove za koje su predviđene.

Projektiranje i gradnja sadržaja u sportsko-rekreacijskim zonama je moguća samo na osnovu urbanističkog plana uređenja, koji se mora izraditi za pojedine zone u cjelini. Prije izrade urbanističkih planova uređenja zona sportsko – rekreacijske namjene potrebno je izraditi konzervatorske podloge sa sustavom mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara koje se nalaze na području obuhvata plana.

Uz uvjete koje vrijede za ostale zone sportsko-rekreacijske namjene za golf igralište (R1) vrijede i posebni uvjeti:

- veličina obuhvata zone golf igrališta je uvjetovana brojem rupa: 18 rupa min. 70ha i max. 120ha, a 27 rupa min. 100ha i max. 160ha
- u okviru ove zone moguće je graditi ugostiteljsko-turističke građevine po sljedećim kriterijima:
 - u sklopu zone golf igrališta moguće je planirati izgradnju pratećih i smještajnih objekata s tim da površina zone pratećih i smještajnih objekata može biti max. 10% cjelokupne zone golf igrališta,
 - smještajni kapacitet – maksimalno 1ležaj/200 m² zone pratećih i smještajnih objekata,
 - maksimalna katnost hotela – Po+S/Pr+1, a visina zgrade 8m,
 - maksimalna katnost ostalih objekata – Po+S/Pr, a visina zgrade 6m,

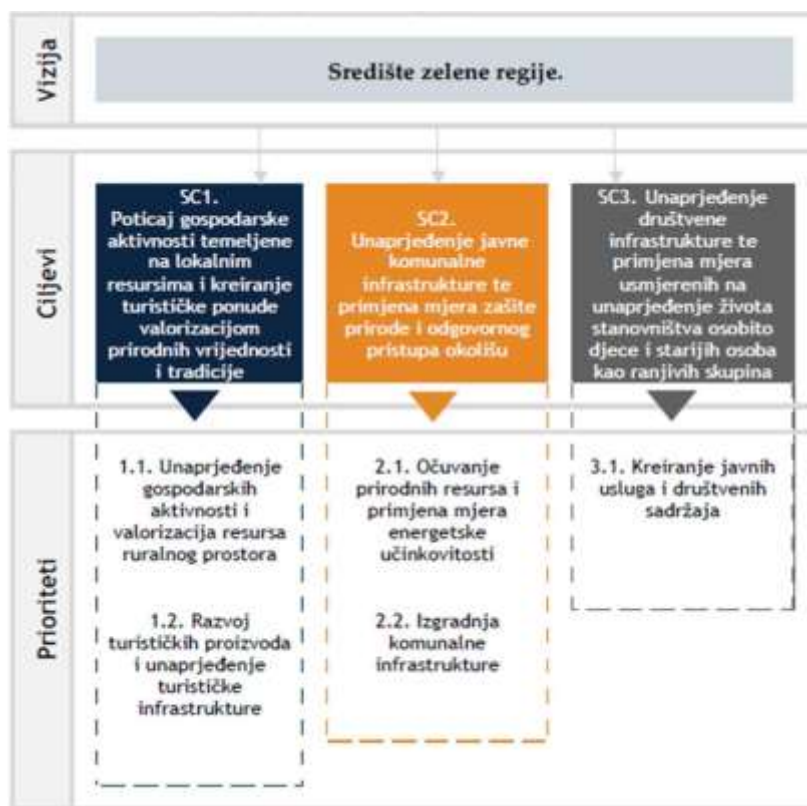
- max. koeficijent izgrađenosti građevne čestice je 0,2,
 - max. koeficijent iskoristivosti građevne čestice je 1,0,
 - najmanje 40% površine svake čestice mora biti uređeno kao parkovno nasadi i prirodno zelenilo,
 - arhitektura građevina mora biti usklađena sa vrijednostima krajobraza i tradicionalnim graditeljskim naslijeđem, te u skladu sa odredbama ovog Plana.
- izgrađenost planirane zone namijenjene za golf ne smije biti veća od 4%;
 - ukoliko se zona golf igrališta nalazi u blizini vodo zaštitnog područja izvorišta ili drugih vrijednih vodnih površina, potrebno je provesti mjere zaštite nadzemnih ili podzemnih voda ili mora uz obvezatnu izgradnju zatvorenog sustava odvodnje drenažnih voda, kao i pročišćavanje i ponovnu upotrebu drenažnih voda;
 - Za zonu „Ogreci“ – R1 i R3 (golf igralište zimski sportovi) posebno se utvrđuje potreba neophodne
 - izrade konzervatorske podloge, arheološkog sondiranja i smjernica zaštite arheoloških lokaliteta.

Osvrt na dokument: Prostorni plan kroz otvaranje turističko-ugostiteljskih zona daje zamašnjak razvoju turizma u specijaliziranim T2 (turističko naselje) i T3 (kampovi) područjima. Postoji određen izazov u smislu dostupnosti tih zona (cestovna) kao i opremljenost zona s potrebnom infrastrukturom (odvodnja i kanalizacija, voda, električna energija) odnosno trošak dopremanja iste do identificiranih zona. Jednako vrijedi i za identificirane sportsko-rekreacijske zone, prije svega golf igrališta za koje je čak i upitna tržišna utemeljenost prijedloga u trenutnoj situaciji s turizmom Općine.

Plan ukupnog razvoja općine Gračac za razdoblje 2015.-2020., Micro projekt d.o.o., 2017. Godina

Prema dokumentu, PUR Gračac 2015.-2020. predstavlja strateški dokument kojim se analiziraju i identificiraju resursna osnova lokalnog područja te definiraju razvojni prioriteti i potrebe lokalnog stanovništva. Njime se postavljaju vizija razvoja i strateški ciljevi te planiraju mjere čija implementacija vodi realizaciji ciljeva te povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva.

Dokument je identificirao viziju, ciljeve, prioritete razvoja sa 51 projektnom idejom:

Izvor: PUR Gračac 2015.-2020., Micro projekt d.o.o., ožujak 2017.

Projektne ideje koje se mogu izdvojiti kao direktno i indirektno povezane s turističko-ugostiteljskom djelatnosti:

1. M 1.1.1. Uređenje "seljačke tržnice" (3 milijuna kuna);
2. M1.2.1. Uspostava Centara za posjetitelje / Turističkog informativnog centra (TIC) (1,7 milijuna kuna);
3. M 1.2.2. Razvoj destinacije Mazin u funkciji razvoja lovstva i drugih srodnih oblika turističke ponude (Mazin Outdoor Extreme) (5,38 milijuna kuna);
4. M 1.2.3. Izgradnja izložbeno-prodajnog prostora (autohtona tržnica i ugostiteljski sadržaji) "Rotor" (2 milijuna kuna);
5. M 1.2.4. Uspostava kamp odmorišta (3,5 milijuna kuna);
6. M 1.2.5. Revitalizacija Cerovačkih pećina (68,5 milijuna kuna);
7. M 1.2.6. Pozicioniranje Gračaca kao središta Slow food – ecoorganic food projekta na D1 (0,4 milijuna kuna);
8. M 1.2.7. Pozicioniranje Gračaca kao jedno od središta šire regije pustolovnog turizma (0,4 milijuna kuna);
9. M 1.2.8. Uređenje poučne staze prema Vrelu Zrmanje i uređenje izletišta Vrelo Zrmanje (900 tisuća kuna);

10. M 1.2.9. Uređenje izletišta Vrelo Une (0,25 milijuna kuna);
11. M 1.2.10. Kichanka - lovačka kuća i autokamp (privatna inicijativa);
12. M 1.2.11. Izgradnja Patkograda (privatna inicijativa);
13. M 1.2.12. Postavljanje smeđe signalizacije (privatna inicijativa);
14. M 3.1.1. Rekonstrukcija kulturno - informativnog centra "Napredak" (1,5 milijuna kuna);
15. M 3.1.2. Redovno održavanje sajamskih manifestacija (0,2 milijuna kuna);
16. M 3.1.9. Uređenja prostora vidikovac Gradina (0,2 milijuna kuna);
17. M 3.1.10. Rekonstrukcija objekta stare bolnice u objekt za stanovnike treće dobi i aktivno starenje (privatna inicijativa)

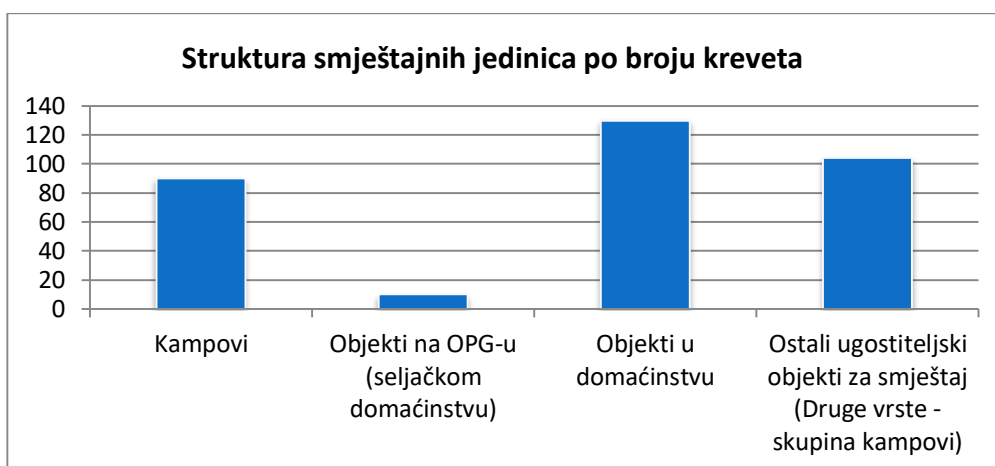
Osvrt na dokument: Konkretna i ciljevima orijentiran dokument. Jasno postavljena vizija i ciljevi te razrada projektnih ideja na konceptualnoj razini. Turistički orijentirane projektne ideje u svojoj osnovi dobro postavljene, s izazovom ostvarenja pokazatelja uspješnosti u kratkom periodu (dokument izrađen 2017. godine a horizont plana je do 2020.). Dobra osnova projektnih ideja za nadogradnju s turističkom strategijom Općine.

Prijedlog plana gospodarenja otpadom Općine 2017.-2022. , DLS d.o.o. (2018.)

- Smanjenje količine odlaganja biorazgradivog otpada, zabrana odlaganja na neusklađena odlagališta, odvajanje komunalnog otpada.

2. TURIZAM

2.1. PONUDA

Izvor: TZ Zadarske županije

Prema podacima Turističke zajednice Zadarske županije ukupni broj smještajnih jedinica na području općine Gračac u 2021. godini iznosi 124 koje sadržavaju ukupno 334 ležaja. Podjednako sudjeluju objekti u domaćinstvu i ostali ugostiteljski objekti za smještaj.

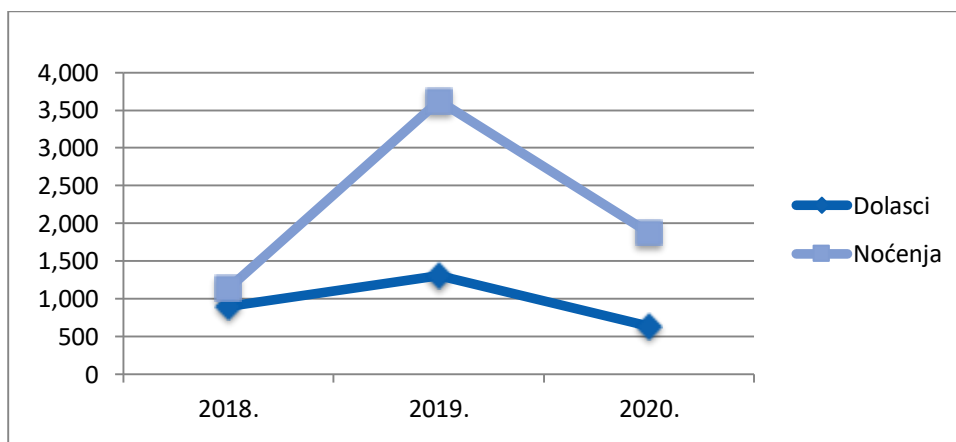
Smještaj je u trendu laganog porasta zahvaljujući povećanom broju ležaja u ponudi (naglašeno tijekom visoke sezone).

Skoro svi smještajni kapaciteta koncentrirani su u sklopu samog mjesta Gračac.

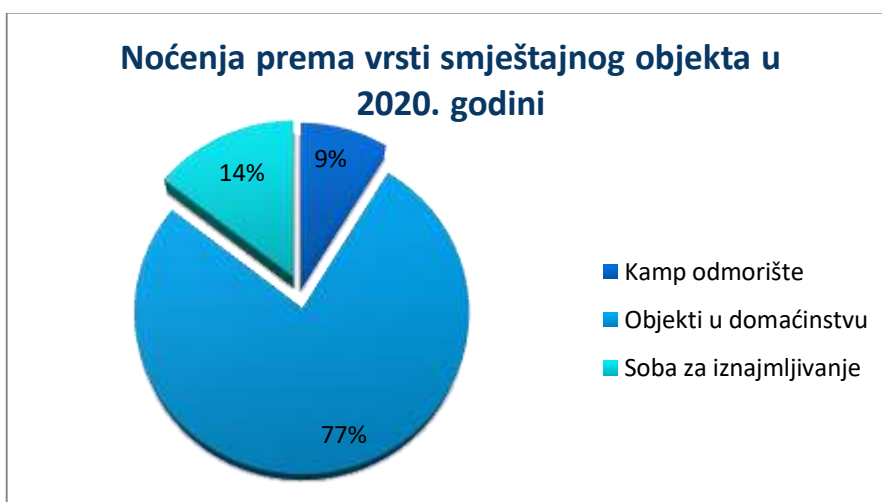
Ugostiteljska ponuda Općine je za razliku od smještaja koncentrirana uz glavne magistralne puteve, ali se mogu istaknuti restorani Kralj Zvonimir i Tomić.

2.2. POTRAŽNJA

Turistička potražnja u periodu 2018.-2020.:

Izvor: TZ Zadarske županije

Izvor: TZ Zadarske županije

Na temelju podataka dobivenih iz sustava eVisitor, može se procijeniti da je u 2020. u Gračacu ostvareno ukupno 638 dolazaka i 1.874 noćenja. Veći broj dolazaka i noćenja zabilježen je od strane inozemnih turista.

Iz grafikona je jasno vidljiv porast dolazaka i noćenja u 2019. godini u odnosu na 2018., međutim u pandemijskoj 2020. godini dolazi do ponovnog opadanja, iako je broj noćenja i dalje bio veći u odnosu na promatranu 2018. godinu.

U strukturi potražnje prema tipu smještaja objekti u domaćinstvu dominiraju udjelom od 77% u odnosu na sobe za iznajmljivanje i kamp odmorišta, što je i u skladu s trenutnom ponudom.

2.3. ZAKLJUČAK

Općina Gračac sa svojim atraktivnim pejzažom i relativno udaljenim ali pristupačnim područjima i točkama od interesa pruža izvrsnu priliku za početak sustavnog razvoja turističkih proizvoda iskorištavajući (sadašnju) poziciju ograničenog tržišnog doseg.

Izradom strategija razvoja turizma različiti aspekti razvoja turizma Općine rješavat će se s različitim stupnjevima detalja. Ekonomski pokazatelji gospodarstva nisu povoljni u kratkom roku, međutim, trendovi pokazuju da će ljudi nastaviti putovati (i za manje troškove), što će rezultirati povećanjem broja ciljanih gostiju na prostoru Općine. Provedba plana zahtijeva dodatne resurse i angažman na svim razinama kako bi se dosegli ciljevi razvoja.

Gračac je u početnoj fazi životnog ciklusa turističke destinacije (vizija i planiranje) dok nasuprot tome, Županija je u fazi rasta (razvoj proizvoda). Za Gračac, resursi su ograničeni u smislu ljudskih i financijskih kapaciteta. Nasuprot tome, turizam Županije je u boljoj situaciji te se stoga ovaj plan djelomice oslanja na mogućnosti suradnje i razvoja putem donacija sa razine Županije.

Očekuje se da će broj posjetitelja rasti većim stopama u kratkom roku (mala osnova / baza za rast), s izazovima kao što su turistička infrastruktura i smještajni kapaciteti no i dalje će u kratkom roku demografski element biti najveći izazov.

Iako postoje mogućnosti partnerstva Općine i Županije, razlika u životnom ciklusu odredišta i resursima mora se uzeti u obzir. Iako je Općina dio Zadarske županije – mora se razumijevati prioritete Županije u smislu razvoja turizma – gdje na nekim projektima se neće moći realizirati suradnja dok na drugima će biti prilike za zajedničko djelovanje.

3. SWOT ANALIZA

Najpoznatija metoda za donošenje i kreiranje svih strateških dokumenata, pa i ove strategije razvoja turizma, je Swot analiza. Analizom se detektiraju snage područja koje se promatra (S - strengths) ključna uporišta na koja se može osloniti u ostvarivanju uspjeha. Ključne najrelevantnije i najintenzivnije snage su one koje imaju potencijal pretvaranja u dugoročne konkurentske prednosti. slabosti područja (W – Weaknesses) ključne karakteristike koje su prepreka ostvarivanju uspjeha. Slabosti koje su manjeg intenziteta mogu se dugoročno prevladati, ali one koje su ključne i uz to intenzivne stvaraju prepreku razvoju kakav se želi i planira, prilike za područje (O - Opportunities) elementi koji imaju pozitivan utjecaj

na provođenje projekta, utječu na atraktivnost, ali imaju ograničen utjecaj na strateške smjernice i prijetnje za područje (T - Threats) elementi koji imaju negativan utjecaj na provođenje projekta te mogu ograničiti ili dodatno ugroziti projekt.

Napravljena analiza posebno ističe raspoložive bogate prirodne resurse područja Općine, koji su pogodni za razvoj turizma ali također ističe i bogatu kulturno – povijesnu baštinu.

SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geoprometni položaj • Bogatstvo i očuvanost prirodne i kulturne baštine – rijeka Zrmanja, rijeka Una, rijeka Otuča, Cerovačke špilje • Bogatstvo staništa biljnog i životinjskog svijeta • Sportske atrakcije –Extreme Enduro Lika, brdski biciklizam, planinarske staze • Park prirode Velebit • Gostoljubivost stanovništva • Autohtona gastronomija 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljni smještajni kapaciteti • Nedostatak turističke infrastrukture • Slaba ponuda ugostiteljskih objekata • Niska razina uređenosti i obilježenosti turističkih atrakcija • Niska razina suradnje među dionicima turističkog razvoja • Nedovoljna promocija i prepoznatljivost područja Gračaca kao turističke destinacije, funkcioniranje po principu tranzitnog turizma • Ograničena ponuda kulturnih i zabavnih događanja • Slaba povezanost javnim prijevozom
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Povezivanje i suradnja sa susjednim općinama i gradovima • Razvoj novih turističkih proizvoda temeljenih na prirodnom bogatstvu • Uključivanje većeg broja stanovnika u pružanje usluga smještaja • Razvoj ruralnog turizma • Razvoj selektivnih oblika turizma, posebice doživljajnog i avanturističkog turizma • Razvoj autohtone i eno gastronomske ponude • Izgradnja i opremanje infrastrukture u svrhu uspostave poučnih staza i vidikovaca • Pokretanje i razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti temeljem Programa ruralnog razvoja RH • Kreiranje i promocija autohtonih proizvoda • Dizanje razine stručnih znanja u turizmu • Brendiranje i promocija Gračaca kao turističke destinacije • Raspoloživost sredstava iz EU fondova za razvoj turizma 	<ul style="list-style-type: none"> • Demografski pokazatelji – starenje stanovništva • Nedostatak financijskih sredstava za zaštitu prirodne i kulturne baštine • Nedostatak financijskih sredstava za uređenje turističke infrastrukture • Sporo rješavanje imovinsko pravnih odnosa • Razvoj konkurentnih turističkih destinacija • Pasivnost i stagnacija u razvoju turizma • Nedostatak zainteresiranosti lokalnog stanovništva za osmišljavanje strategije turizma • Promjena trendova u turizmu

4. STRATEŠKI KONCEPT RAZVOJA TURIZMA GRAČACA

4.1. VIZIJA RAZVOJA TURIZMA

Razvoj turizma u općini Gračac je u svojim ranim počecima. Površinom veliki, krajolikom dinamički te populacijom relativno nenaseljeni prostor pokazuje da je za postizanje održivog razvoja turizma potreban integrirani pristup planiranju i upravljanju turizmom. Štoviše nedavni primjeri s obalnog pojasa (pritisak na resurse) ali i iz kontinentalnog dijela (nekontroliran razvoj smještaja i turističkih aktivnosti na Plitvičkim jezerima) pokazuju važnost striktnog planiranja potreba tradicionalnog upravljanja (prostorno planiranje, prijevoz i promet, gospodarstvo / poljoprivreda, korištenje resursa, zaštita od požara i nepogoda i sl.) s potrebom planiranja turizma.

U skladu s trendovima u putovanjima, današnji putnici traže smislene i ispunjavajuće doživljaje prilagođene njihovim interesima. Privlači ih prije svega imidž i specifični doživljaji. Ukupni turistički doživljaj općine Gračac mora biti usklađen s tim željama i potrebama putnika u potrazi za autentičnim i iskonskim doživljajima koji se ne mogu doživjeti nigdje drugdje. Izazov ove strategije je kako će Općina pretvoriti postojeće i identificirane atrakcije u tražene autentične doživljaje na srednji rok.

Iako je povijesno Gračac imao jaku tranzitnu ulogu, turizam se do današnjih dana nije promaknuo u ključnu gospodarsku djelatnost. Zahvaljujući konstantnom rastu hrvatskog turizma, većeg razvoja turizma u okružujućim Županijama – u Općini se počeo stvarati inicijalni interes za turizmom. U svojoj sadašnjoj fazi, bez strateškog usmjerenja, turizam je izraz individualnih napora određenih poslovnih subjekata bez jasne vizije sinergijskih efekata na korist stanovnika Općine i Županije.

Ključ turističke strategije je stvoriti okvir koji kreira nove i poboljšava postojeće autentične doživljaje u svim dijelovima Općine. Primarni koncept je da se fokusira na ono što imamo a to je veliki broj putnika koji prolaze kroz Općinu odnosno u suradnji s Županijom i županijskim TZ-om na putnike koji borave u obalnom području Županije i žele istražiti i doživjeti autentične točke od interesa.

Ukratko, Strategija razvoja turizma je usmjerena na usklađivanje općinskog turističkog sustava i svih njegovih dijelova kako bi se stvorila dodana vrijednost za putnika.

Vizija općine Gračac kao turističke destinacije

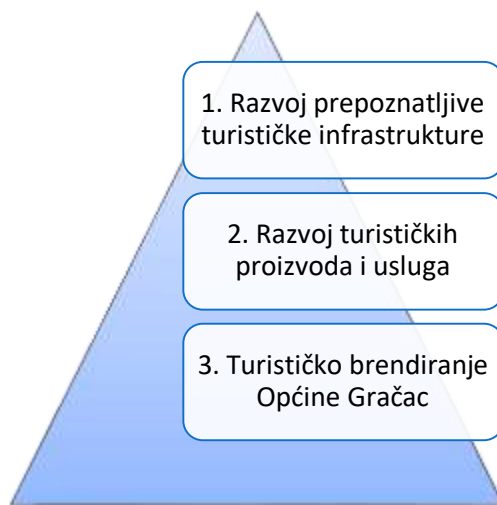
Turizam temeljen na prirodi ključ je razvoja turizma u općini Gračac, gdje je naglasak stavljen na ravnotežu između prirodnih vrijednosti i turističkih aktivnosti s minimalnim ljudskim utjecajem na okoliš.

Gračac, destinacija čija je kvaliteta temeljena na očuvanom i uređenom okolišu, mjesto gdje se spajaju ruralni i avanturistički turizam. Bogata prirodnim ljepotama, gostoljubivošću lokalnog stanovništva i raznolikom ponudom doživljaja i aktivnosti, turistička ponuda Gračaca omogućava jedinstveno iskustvo odmora za sve.

4.2. STRATEŠKI CILJEVI, PRIORITETI I MJERE

Strateškim ciljevima razvoja trebali bi se neutralizirati problemi ponude i opasnosti iz okruženja, kao i kapitalizirati jake strane i prilike iz okruženja. Oni moraju biti dio vizije, biti prihvatljivi lokalnoj zajednici te moraju biti prilagodljivi brzim promjenama u okruženju. Strateški ciljevi u metodološkom smislu moraju omogućiti određivanje konkretnih operativnih zadataka koje je moguće delegirati dionicima, odnosno koje je moguće mjeriti, poticati ili nadzirati. Moraju se provoditi kako bi se ostvarila i zacrtana vizija.

U skladu s razvojnom vizijom turizma i na temelju SWOT analize, za područje Općine Gračac utvrđena su tri strateška cilja koji pridonose rješavanju utvrđenih problema i nedostataka, te razvoju turizma, a to su:

4.2.1. RAZVOJ PREPOZNATLJIVE TURISTIČKE INFRASTRUKTURE

Kako bi se pokrenuo razvoj potrebna je koordinacija i zajedničko planiranje dionika, kao i kasnije organiziranje i koodiniranje svih aktivnosti u funkciji turizma.

Posjedovanje turističke i komunalne infrastrukture koja će omogućiti prihvat gostiju i podršku procesima u turizma polazišna su točka stvaranja turističke destinacije. U tom smislu, na prvom mjestu su komunikacijski faktori i prometna infrastruktura koji destinaciju čine dostupnijom turistima. Osim gradnje nove infrastrukture, potrebno je ulagati u obnovu postojeće kako bi se prilagodila novim trendovima i potrebama turista. Ulaganjem u turističku infrastrukturu stvara se atrakcijska osnova i motiv dolaska turista u destinaciju.

STRATEŠKI CILJ 1: RAZVOJ PREPOZNATLJIVE TURISTIČKE INFRASTRUKTURE	
PRIORITETI	MJERE
1.1. Ulaganje u komunalnu infrastrukturu	1.1.1. Ulaganje u razvoj i unapređenje osnovne komunalne infrastrukture
	1.1.2. Ulaganje u uređenje javnih površina
	1.1.3. Izgradnja, uređenje i održavanje mreže pješačkih, biciklističkih staza i puteva

1.2. Ulaganje u turističku infrastrukturu	1.2.1. Ulaganje u uređenje i obnovu kulturnih, sakralnih i tradicijskih građevina
	1.2.2. Razvoj i unaprjeđenje turističkih info centara za posjetitelje
	1.2.3. Ulaganje u uređenje i obnovu kulturnih, povijesnih i vjerskih znamenitosti

4.2.2. RAZVOJ TURISTIČKIH PROIZVODA I USLUGA

Specifičnosti turističke destinacije proizlaze iz turističkih proizvoda koji se nude na tržištu. Turistički proizvodi predstavljaju iskustvo i doživljaj koji moraju zadovoljiti očekivanja turista, a odnose se na osnovne i dopunske usluge, opipljive i neopipljive elemente proizvoda. Kako bi se postiglo jedinstveno iskustvo potrebno je kreirati i inicirati inovativne turističke proizvode koji su vezani uz identitet ovoga kraja, očuvanost prirode, autentični ambijent.

U skladu s tim, turističkom ponudom Općine Gračac potrebno je obuhvatiti sljedeće vrste turizma: zavičajni turizam, sportsko-rekreacijski turizam, avanturistički turizam, turizam na OPG-u, tranzitni turizam, kamping turizma, lovni i ribolovni turizam. Usporedno s razvijanjem različitih oblika turizma treba raditi na izgradnji novih smještajnih kapaciteta za turiste u smislu manjih hotela, pansiona, seoskih domaćinstava, kampova, odmorišta s pružanjem B&B (Bed & Breakfast) usluge i sl.

STRATEŠKI CILJ 2: RAZVOJ TURISTIČKIH PROIZVODA I USLUGA	
PRIORITETI	MJERE
2.1. Razvoj i uređenje smještajne ponude i pratećih sadržaja	2.1.1. Ulaganje u smještajne jedinice i njihove prateće prostore
	2.1.2. Ulaganje u prostore za nabavku opreme za kulturna, društvena, zabavna i tematska događanja
2.2. Razvoj i unaprjeđenje turističke i ugostiteljske ponude	2.2.1. Ulaganje u objekte za pripremu i usluživanje hrane i pića
	2.2.2. Ulaganje u izgradnju i opremanje objekata za razvoj pustolovnog, sportsko rekreativnog i izletišnog turizma
	2.2.3. Ulaganje u razvoj proizvoda, suvenira i usluga, ulaganje u objekte i prostore za prodaju suvenira i usluga

4.2.3. TURISTIČKO BRENDIRANJE OPĆINE

Kako bi se Općina prepoznala na turističkom tržištu potrebno je uspostaviti učinkovito upravljanje turističkom destinacijom i turističkim proizvodima, te postaviti koncept marketinga i promocije. Razvoj prepoznatljivog turističkog identiteta ogleda se u provedbi aktivnosti koje su jedinstvene i karakteristične samo za područje općine Gračac. Promotivne aktivnosti s odnose na oglašavanje i komunikaciju između turističke destinacije i potencijalnog posjetitelja. Promociju obavlja turistička zajednica u suradnji s lokalnom vlasti. Pri kreiranju turističkih proizvoda, važno je voditi brigu o potrošačima, njihovim potrebama i željama, ali i kupovnoj moći.

STRATEŠKI CILJ 3: TURISTIČKO BRENDIRANJE OPĆINE	
PRIORITETI	MJERE
3.1. Pokretanje destinacijskog marketinga	3.1.1. Razvoj prepoznatljivog turističkog identiteta
	3.1.2. Primjena suvremenih alata tržišne komunikacije
	3.1.3. Pokretanje projekata koji jačaju imidž Općine
3.2. Poticanje marketinških aktivnosti u svrhu razvoja turizma	3.2.1. Kreiranje i provedba paketa turističkih proizvoda za tržište posebnih interesa
	3.2.2. Razvoj i distribucija multimedijalnih i tiskanih promotivnih materijala
	3.2.3. Organizacija i provedba promotivnih aktivnosti s turističkim potencijalom

4.1. INDIKATORI ZA PRAĆENJE PROVEDBE STRATEGIJE RAZVOJA TURIZMA OPĆINE GRAČAC

CILJ 1: RAZVOJ PREPOZNATLJIVE TURISTIČKE INFRASTRUKTURE	
P 1.1. Ulaganje u komunalnu infrastrukturu	<ul style="list-style-type: none">• Broj kilometara rekonstruiranih prometnica• Broj pristupnih točaka za besplatan WiFi• Broj metara kvadratnih uređenih javnih površina• Broj postavljenih znakova turističke signalizacije• Broj kilometara uređenih/izgrađenih pješačkih i biciklističkih staza

P 1.2. Ulaganje u turističku infrastrukturu	<ul style="list-style-type: none"> • Broj obnovljenih kulturnih i tradicijskih građevina • Broj turističkih info centara • Broj uređenih vidikovaca
CILJ 2: RAZVOJ TURISTIČKIH PROIZVODA I USLUGA	
P 2.1. Razvoj i uređenje smještajne ponude i pratećih sadržaja	<ul style="list-style-type: none"> • Broj ležaja za smještaj turista • Broj novouređenih smještajnih jedinica • Broj uređenih prostora i nabavljene opreme za kulturna, zabavna, društvena i tematska događanja • Broj noćenja u turističkoj sezoni
P 2.2. Razvoj i unaprjeđenje turističke i ugostiteljske ponude	<ul style="list-style-type: none"> • Broj uređenih/novih ugostiteljskih objekata • Broj novoizgrađene/uređene infrastrukture za razvoj pustolovnog, sportsko rekreativnog i izletišnog turizma • Broj korisnika pustolovnog, sportsko rekreativnog i izletišnog turizma
CILJ 3: TURISTIČKO BRENDIRANJE OPĆINE	
P 3.1. Pokretanje destinacijskog marketinga	<ul style="list-style-type: none"> • Broj web stranica i profila na društvenim mrežama u svrhu promicanja turizma • Broj pokrenutih projekata koji jačaju imidž Općine
P 3.2. Poticanje marketinških aktivnosti u svrhu razvoja turizma	<ul style="list-style-type: none"> • Broj izrađenih promotivnih materijala • Broj posjeta na web stranici • Broj izrađenih multimedijalnih turističkih materijala • Broj sudjelovanja na domaćim turističkim sajmovima • Broj realiziranih promotivnih aktivnosti

5. GLAVNI IMPLEMENTACIJSKI PROJEKTI

Vodeći računa o prethodno postavljenim smjernicama i ciljevima, definirani su projekti koji pridonose postizanju istih.

1. RAZVOJ PREPOZNATLJIVE TURISTIČKE INFRASTRUKTURE	2. RAZVOJ TURISTIČKIH PROIZVODA I USLUGA	3. TURISTIČKO BRENDIRANJE OPĆINE GRAČAC
Turistička signalizacija	Bed & Breakfast koncept	Razvoj komplementarne ponude (lokalna proizvodnja)
Vidikovci	Eko etno selo	Edukacija lokalnog stanovništva i zaposlenih u turizmu
Poboljšanje prirodnih i društveno kulturnih resursa	Kamp odmaralište	Sustav povezivanja ponude s okolnim općinama
Centar izvrsnosti Cerovačke špilje	Motel Gračac	Ekološko-edukacijski centar Mazin
Pješačko-planinarske staze	Active hotel	Uprizorenje bitke kraj Gračaca
Posjetiteljski centar Gračac	Avanturistički park	
Staza zdravlja	Centar na vodi s ribolovnim platformama	
Staza za skijaško trčanje	Interpretacijski centar Vrelo Zrmanje	
Seljačka tržnica	Izletište Vrelo Une	
	MTB park (park brdskog biciklizma)	
	Snowboard park	

5.1. RAZVOJ PREPOZNATLJIVE TURISTIČKE INFRASTRUKTURE

5.1.1. TURISTIČKA SIGNALIZACIJA

Polazište projekta

Na području destinacije trenutno ne postoji integrirani sustav turističke signalizacije i interpretacije, pa su stoga posjetiteljima uskraćene informacije o ključnim karakteristikama / kapacitetima.

Ovim projektom formira se koherentan, praktičan i integrirani sustav turističke signalizacije i interpretacije, koji treba sadržati informacije na dva jezika (hrvatski-engleski). Pri turističkom označavanju i interpretaciji, koristiti će se materijali, boje i dizajn karakteristični za ovo područje, što je izuzetno važno u zaštićenim područjima, jer nepažljivi odabir načina signalizacije i interpretacije može imati negativan efekt na vizualni aspekt, te doživljaj okruženja.

Koncept

Sustav turističke signalizacije ključan je element u razvoju turizma svake destinacije, jer osim što pruža informacije o turističkim atrakcijama, resursima, uslugama, tematskim turama, itinerarima i slično, on gostima daje sigurnost i ulijeva povjerenje. Shodno tome, cilj ovog projekta je osmisliti, definirati, dizajnirati i organizirati homogen i koherentan sistem turističkog označavanja, koji uključuje glavne općinske resurse, atrakcije i turističke usluge (hrana i piće, smještaj, aktivnosti i sl.). Sustav turističke signalizacije potrebno je kreirati prema prioritetima i lokalnim karakteristikama destinacije (mjesto koja se moraju posjetiti, odabir materijala i boja, te informacija koje se daju posjetiteljima).

Opis aktivnosti – sastavnica koncepta

Mreža vidikovaca u cijeloj Općini koja se integrira sa konceptom pješačkih / planinarskih staza, a svaki punkt treba da uključi slijedeće elemente:

- Kreiranje različitih razina sustava signalizacije:
 - Promocija: identifikacija i promocija resursa i atrakcija područja Općine
 - Destinacija: identifikacija dolaska/ulaska i odlaska/izlaska iz destinacije
 - Informacije: o mjestima i lokacijama
- Kreiranje različitih kategorija signalizacije:
 - Tematski znakovi itinerara specijalnih interesa i tura
 - Informativni i interpretativni paneli: kreiranje informativno-interpretativnih panela sa mapama, informacijama o turističkim atrakcijama, karakteristikama i povijesti, resursima, uslugama
 - Osnivanje općinskog tijela koje će odlučivati o potrebama turističke signalizacije i interpretacije, prioritetima, dizajnu, bojama, materijalima, dimenzijama, piktogramima, informacijama, mjestima postavljanja itd.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Izrada projekta interpretacije u svrhu integracije različitih točaka od interesa na području Općine;
- Izrada projekta eksterne signalizacije (sa glavnih prometnica na ulasku u Općinu pokazujući put prema glavnim atrakcijama);
- Izrada projekta interne signalizacije (sa glavnih pristupnih pravaca tako da se označavaju glavne atrakcije i usluge kao što je npr. posjetiteljski centar, snowboard centar i sl.);
- Uređenje lokacija i postavljanje signalizacijskih i interpretacijskih znakova, ploča i panela.

5.1.2. VIDIKOVCI

Polazište projekta

Općina obiluje pozicijama lijepih vidikovaca, od kojih neki su sada u sub optimalnoj upotrebi (Gradina, ulaz u donje i gornje Cerovačke pećine, vrh Srbskog klanca, Zvonigrad i sl.) dok se neki tek trebaju staviti u funkciju odnosno biti u povezanosti s pješačko planinarskim rutama. Na brdskom prostoru Općine, na različitim točkama, postoje mjesta sa prekrasnim pogledima koja daju jedinstveni osjećaj doživljaja prirode, mira, ali i netaknute prirode ovog dijela Hrvatske.

Gradina

Pogled s ulaza u Cerovačke pećine

Pogled od Mazina prema sjeveru

Posebno je važno osmisliti koncept vidikovaca koji kao cjelina posjetiteljima nudi istraživanje i doživljaj atraktivnih pogleda odnosno dodanu vrijednost za njene goste.

Koncept

Koncept vidikovaca zasniva se na mreži lokacija sa najljepšim pogledom, te na kreiranju doživljaja i intenzivnog iskustva ljepote prirode. Uz kreiranje odgovarajućih prilaza vidikovcima, za potpuni doživljaj je potrebno osigurati kvalitetno dizajnirane platforme za posjetioce, sa (interaktivnim) informacijskim pločama, suvremenim dalekozorom, itd.

Opis aktivnosti

Mreža aktivnosti u cijeloj Općini koja se integrira sa konceptom pješačkih/planinarskih staza, a svaki punkt treba da uključi sljedeće elemente:

- Dobar prilaz do vidikovca (pješačkim/cestovnim putem)
- Sustav označavanja

- Informacijske ploče (sa svim informacijama i objašnjenjem svake prirodne i druge znamenitosti koja se vidi sa određene točke, slikovnim i tekstualnim prikazima, te informacijama o ostalim vidikovcima na području Općine)
- Dalekozor (čije se korištenje naplaćuje ubacivanjem kovanica) uz preporuku da se postavljaju samo na one vidikovce koji su dostupniji radi lakšeg održavanja
- Mogućnost fotografiranja na najboljoj lokaciji, odnosno u modernom žargonu tzv Instagram point – postavlja se nekakav zabavni element koji se geo-refencira da je u Gračacu
- Kvalitetne platforme sa ogradom kao zaštitom od nezgoda

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Potrebna je detaljna razrada projekta, što uključuje definiranje i razvoj ključnih vidikovaca na cijelom području Općine, te shodno prioritetima i njihovo opremanje / priprema.

Tržišni koncept

Posjeta vidikovcima je uvelike nezaobilazna točka posjetiteljima Gračaca, kao i svim turistima željnim aktivnog odmora, posebno mladima i manjim grupama koje prolaze pješačko-planinarske staze. Npr. vidikovac Gradina bi trebao postati nezaobilazna točka svih koji se zaustavljaju u Gračacu da bi se odmorili na putu odnosno na seljačkoj tržnici ili u potrazi za informacijama.

5.1.3. POBOLJŠANJE PRIRODNIH I DRUŠTVENO-KULTURNIH RESURSA

Polazište projekta

Obzirom na trenutno nedovoljno korištenje prirodnih i društveno-kulturnih resursa u turizmu a radi povećanja razine atraktivnosti i raznolikosti proizvoda i aktivnosti na području Općine, potrebno je poboljšati atraktivnost prirodnih i društveno-kulturnih resursa i atrakcija. Ovdje se podrazumijeva uz identificirane ključne točke od interesa u turizmu, kao i predložene projekte, da se unaprijedi općenito razina svih javnih usluga koje se nude turistima, posjetiteljima i lokalnom stanovništvu kako bi se podigla kvaliteta boravka i života. Kvaliteta utječe na imidž i tržišno pozicioniranje turističke destinacije.

Koncept

U dokumentu „Plan ukupnog razvoja općine Gračac 2015.-2020.“ kao jedan od projekata u turizmu je navedeno više projekata vezanih direktno ili indirektno uz ovaj program, no ideja je da se predstavi ključni sadržaj intervencija u sklopu ovog programa kako bi se moglo u budućnosti voditi računa o ovom vrlo važnom dijelu ukupne turističke ponude Općine. Okvirne aktivnosti su:

- Unaprjeđenje usluga javnog prijevoza – kroz intra-općinskog prijevoza putem koncesionara ili subvencioniranog županijskog prijevoza kao i motiviranje taksi prijevoza u Općini
- Kreiranje alternativnih izvora energije – Općina je pokrenula postavljanje vjetroelektrana no potrebno je razraditi i druge projekte alternativnih izvora energije koji se mogu koristiti na području Općine, a koja i kreiraju dodatni imidž „zelene“ i „samoodržive“ destinacije

- Moderni sustavi recikliranja otpada
- Promocija uporabe pitke vode iz lokalnih izvorišta s potencijalom uporabe vode u komercijalne svrhe
- Integracija resursa i atrakcija u turistički proizvod Općine
- Uvođenje potrebnih procedura kako bi se stvorili turistički proizvodi i aktivnosti koristeći postojeće resurse i atrakcije u svim turističkim područjima, kroz promociju, opremanje, usluge i sl.
- Stvaranje programa za poboljšanje i održavanje atrakcija i resursa

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Kreiranje koordinacijskog tijela na razini Općine koje u skladu sa PUR Gračac i ovom Strategijom utvrđuje prioritete i donosi prijedloge za Općinu o aktivnostima.

5.1.4. CENTAR IZVRSNOSTI CEROVAČKE ŠPILJE²

Polazište projekta

Integralnim Projektom “Unaprjeđenja sustava valorizacije i interpretacije prirodne i kulturne baštine na području temeljnog fenomena PP Velebit – Cerovačke špilje” sagledava se ukupnost vrijednosti geološke i bio-raznolikosti te kulturno-povijesne baštine na području Cerovačkih špilja i prostora planinskog masiva Crnopac odnosno jugoistočnog prostora Parka prirode Velebit s ciljem stvaranja modela održivog upravljanja zaštićenim područjem od nacionalne važnosti.

Koncept

Projekt Unaprjeđenja sustava valorizacije i interpretacije prirodne i kulturne baštine na području temeljnog fenomena PP Velebit – Cerovačke špilje sačinjen je od niza prostorno programskih zahvata kojima se osiguravaju provedba navedenih ciljeva. Projektom se formiraju tri tematske pod-cjeline s pripadajućim akcijskim planovima:

- Zona A – centar za prihvatanje i informiranje posjetitelja
- Zona B – razvoj sustava poučnih pristupnih staza/šetnica
- Zona C – interesno žarište „Gornja i donja Cerovačka špilja“

² Preuzeto iz: PUR Gračac 2015.-2020., Program Revitalizacija Cerovačkih špilja, Razvojna platforma j.d.o.o., i Prijavni obrazac A. dio za projekt „Centar izvrsnosti Cerovačke špilje – održivo upravljanje prirodnom baštinom i krškim podzemljem“, JU Park prirode Velebit, 16.10.2016. g.
Izvor fotografija: JU PP Velebit, web stranica <https://www.pp-velebit.hr/hr/ustanova/projekti/centar-izvrsnosti-cerova%C4%8Dke-%C5%A1pilje>, pristupljeno 14.08.2019.

Realizacijom programske osnove kroz predložene pod projekte ostvarit će se osnova za realizaciju dijela dugoročnih ciljeva koji vode k uravnoteženju ljudskog djelovanja – održivog korištenja i očuvanja prirode, podjednako u smislu bioloških, kulturnih i krajobraznih vrijednosti kao i u smislu uspostave održivog organizacijsko-financijskog modela javne ustanove koja upravlja zaštićenim područjem. Navedenim integralnim projektom definiraju se polazišta za uspostavu održivog modela gospodarenja i upravljanja područjem Cerovačkih špilja i javne ustanove PP Velebit a koja su usmjerena su k očuvanju i trajnom vrednovanju bio-raznolikosti ekološke mreže i geomorfoloških fenomena; te osiguravaju ostvarenje zadaća od javnog interesa kroz poticanje i razvoj znanstveno-istraživačke, kulturne, odgojno-obrazovne i posjetiteljsko-rekreativne aktivnosti na području Parka prirode Velebit.

Goste bi se prihvatilo kroz 6 elemenata podržane infrastrukture:

- Javne površine s interpretacijskim centrom
- Centar za informiranje i prihvata posjetitelja
- Uređenje vanjskih šetnica s organizacijom tematskih edukativnih radionica
- Pješački most s izložbenom postavom
- Speleološki interpretacijski centar Cerovačke špilje
- Regionalni referentni speleološki centar

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Planom je predviđeno ulaganje od 60 milijuna kuna te bi se do 2023. godine izravno zaposlilo 27 osoba u funkciji ukupnog projekta. Očekuje se dolazak (do dovršetka projekta) 44.000 gostiju sa realizacijom 17 različitih edukativnih programa u sklopu Centra izvrsnosti.

5.1.5. PJEŠAČKO – PLANINARSKÉ STAZE

Polazište projekta

Područje Općine je sa svojim prirodnim vrijednostima prikladna za osmišljavanje različitih aktivnosti u prirodi, od čega su mnogi atraktivni dijelovi dostupni samo pješaćenjem. Gračac ima mogućnost da razvija i štiti vrijednost svog prostora kroz rekreaciju u prirodi – odnosno treba se uključiti u ukupnu ponudu Županije sa proizvodima rekreacije u brdskim prostorima. Nadalje, ovaj proizvod nudi mogućnost povezivanja vidikovaca na različitim lokacijama Općine, kao i koncept staza za brdski biciklizam koji se predlaže kao zasebni projekt, što dodatno doprinosi njegovoj atraktivnosti. Ovaj koncept se može razvijati u svim dijelovima Općine.

Koncept

Razvoj atraktivnog koncepta pješačkih/planinarskih ruta treba sadržavati sljedeće komponente:

- Konsolidacija sadašnjih i potencijalnih puteva, ruta i staza koji se međusobno povezuju i nadovezuju kao jedinstveni integrirani sustav. Ovu točku potrebno je izvoditi putem planinarskih društava koja profesionalno označavaju puteve i rute te ih geo referenciraju za digitalne i gps vodiče;
- Organiziranje punktova za odmor, točaka od interesa kao i sustava vidikovaca na različitim lokacijama, vodeći računa o blizini naseljenih mjesta i sigurnosti;
- Proizvodnja mapa, vodiča i sigurnosnih uputstava za goste Općine koji imaju namjeru pješачiti / planinariti kroz prostor Općine.

Opisi aktivnosti – sastavnica koncepta

Pješāčki i planinarski putevi – koncept već postojećih i otvaranje novih (uređenih i označenih) puteva različitih duljina, težina i uvjeta – namijenjenih svim uzrastima.

Punktovi za odmor / vidikovci / točke od interesa – koncepti raspoređenih vidikovaca i točaka za odmor pješāka / planinara sa klupama, kantama za otpatke, nadstrešnicom i sl. Dodatno se u slučaju interesantne točke od interesa postavljaju i informacijske table sa pojašnjenjem i informiranjem ljudi o konkretnoj točki od interesa.

Mape / vodiči / sigurnosna uputstva – obavezni dio svih pješāčkih i planinarskih ruta je posjedovanjemapa za snalaženje u prostoru sa jasnim vodičima gdje ići a gdje nije preporučljivo ići odnosno koje su potencijalne opasnosti prolaskom kroz prostor.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Detaljna razrada projekta staza kroz planinarska društva, što uključuje revitalizaciju postojećih kao i razvoj novih puteva / ruta sa različitim razinama zahtjevnosti za različite ciljne grupe;
- Osmisliti i definirati višednevnu rutu, koja je usko povezana za integraciju ključnih točaka od interesa (jedinствени vidikovci, raznovrsne formacije stijena, vrela, biljna i životinjska staništa i sl.);
- Mapirane puteve potrebno označiti i postaviti odgovarajuću signalizaciju.

Tržišni koncept

Rute i putevi namijenjeni svim uzrastima koji prolaze ili borave na području Općine.

5.1.6. POSJETITELJSKI CENTAR GRAČAC

Polazište projekta

Širi prostor Općine obiluje prirodnim i kulturnim bogatstvima, koja danas nisu interpretirana niti čine dio turističke ponude na zadovoljavajući i konkurentan način. Da bi svojim posjetiteljima omogućio da se bliže upoznaju i dožive prirodu te kulturnu baštinu ovog područja, potrebno je na kreativan način razviti posjetiteljski centar u kojima će gosti dobiti sve informacije, ali i ponudu aktivnosti na raspolaganju putem kojih posjetitelji uranjaju u prostor Općine.

Centar pruža gostima razumijevanje prirode, povijesti, razvoja, kulture te prirodnog okruženja putem pružanja i dijeljenja informacija. Centar je namijenjen svima, putnicima namjericima, gostima, domaćim i stranim, te će doprinijeti podizanju razine atraktivnosti i raznolikosti turističkih proizvoda i aktivnosti na području Općine.

Centar, uz pružanje i dijeljenje informacija, nudi i slobodan pristup internetu, usluge vođenih tura, suvenire i lokalno proizvedene proizvode uz mape, vodiče i knjige kao i manji dio posvećen ponudi pića i brže prehrane.

Koncept i sastavnice

- Centar za posjetitelje treba raspolagati slijedećim okvirnim sadržajima:
- Informacijski dio – informacije o destinaciji, brošure, ponuda itinerara za obilazak, pješačke i planinarske mape, mogućnost kupnje izleta, transfera i prijevoza;
- Edukacijski dio o destinaciji - nudi informacije i na inovativan način prikazuje raznovrsnost i bogatstvo Općine kroz nekoliko većih panoa osmišljenih i dizajniranih da nude informaciju na ključnim jezicima;
- Prodajni dio sa lokalnim proizvodima (rukotvorine, suveniri, lokalni prehrambeni proizvodi) kao i ključnim hrvatskim suvenirima i proizvodima;
- Prostor za radionice, tečajeve, sastanke i slično - posjetiteljima nudi raznovrsne aktivnosti učenja i zabave tokom cijele godine;
- Mali bar sa ponudom jednostavne / brze prehrane i terasom;
- Centralno piknik područje – formirano do samog Centra, a koje bi poslužilo i za ograničene manifestacije i događanja

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Izrada detaljnog programa, konceptualnog dizajna projekta od strane stručnih subjekata koji imaju iskustvo u razvoju takvih posjetiteljskih centara;
- Ispitivanje mogućnosti javno-privatnog partnerstva na projektu

5.1.7. STAZA ZDRAVLJA

Polazište projekta

Gračac, kao središte Općine postaje centar izvrsnosti s fokusom na zdravlje i aktivan život stanovnika. Uzimajući u obzir svjetski mega trend zdravlja, ponuda aktivnosti s fokusom na zdravlje diversificirat će kompletan asortiman aktivnosti stanovnika, potaknuti nove razvojne inicijative u aktivnostima te u konačnici i privući posjetitelje.

Koncept i sastavnice

Staza zdravlja odnosi se na stazu koja povezuje 10 točaka s ponudom aktivnosti s naglaskom na kondiciju i zdravlje. Staza s točkama aktivnosti dugačka je oko 2 km (ne treba biti pravocrtno), a na svakom mjestu nalazi se tabla s opisom i informacijama o aktivnosti, zatim svrsi i učincima na poboljšanje zdravlja.

Primjeri za daljnji razvoj zdravstveno usmjerenih aktivnosti mogu obuhvaćati kontrolne točke, staze s raznovrsnim terenima, mali vrt s florom i atraktivno uređena mjesta za kratke odmore i slično.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Definiranje lokacije dovoljno velike i 10 točaka orijentiranih na fitness i zdravstvene aktivnosti,
- Izrada detaljnog sadržaja svake točke aktivnosti,
- Pronaći izvođača Staze zdravlja,
- Projektiranje sustava obilježavanja

5.1.8. STAZA ZA SKIJAŠKO TRČANJE

Polazište projekta

Na području Općine postoji dovoljno prostora za osmišljavanje atraktivne staze za skijaško trčanje („langlauf“ staze) ukupne dužine od 15 do 25 kilometara. Svrha razvoja je imati moderan višenamjenski turistički proizvod za zimsku sezonu na području Općine. Osnovni izazov je, u kontekstu klimatskih promjena, dostatnosti snijega u zimskim mjesecima da bi se mogla izvesti staza tolike dužine. Postoji opcija kraće staze za koju se tijekom perioda slabijeg snježnog pokrivača dodaje umjetni snijeg (a za što se treba pretpostaviti umjetno jezero s vodom kao i osnježivači).

Koncept

Profesionalno planiranje staze/ staza koje za početak imaju dužinu od oko 15-tak kilometara i koje prolaze kroz prostor Općine na način da ima nizinskih i polu-brdskih dijelova a koje se zimi koriste kao „cross-country“ ski staze a tijekom perioda bez snijega kao „Nordic walk“ staze. One podrazumijevaju primjereno označavanje s potrebnim informacijama kao i GPS-iranje staza te stavljanje na online servise gdje ih posjetioci mogu preuzeti.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Razvoj koncepta proizvoda za skijaško trčanje uključuje sljedeće elemente / korake:
- Razvoj staze za skijaško trčanje staze od 10 do 25 kilometara (profesionalno snimanje terena i određivanje rute)
- Izrada staze od pet kilometara, uvijek prekrivene snijegom (po potrebi koristite umjetni snijeg) i s odgovarajućom rasvjetom
- Razvoj staze za skijaško trčanje trebao bi se nalaziti na planinskoj visoravni ili sličnoj a ravnijoj lokaciji,
- Konfiguracija polazne i odredišne točke treba sadržavati odgovarajuće oznake i informacije (npr. mape svih staza na velikoj ploči na početnoj točki, GPS vodiče i sl.)

5.1.9. SELJAČKA TRŽNICA

Polazište projekta

Male lokalne tržnice jedan su od skrivenih ali vrlo simpatičnih i autohtonih elemenata manjih turističkih destinacija. U manjim mjestima tipično se nalaze u centrima mjesta pri čemu je stalna prodaja uglavnom skromnijeg obuhvata i za potrebe lokalnog stanovništva, no tradicionalno su takva mjesta uvijek organizirala „tržni dan“ u tjednu kada takva tržnica radi punim kapacitetom i gdje iz okolnih mjesta i sela ljudi koji proizvode ali i koji kupuju dolaze na tržnicu. Obzirom na blizinu

državnih cesta, kao i Novigradskog mora te snažnim turističkim destinacijama Novigrada i Posedarja, predlaže se „tržni dan“ za početak organizirati između lipnja i rujna u centru Gračaca. Ideja je da ponuda bude sveobuhvatna, odnosno da uključuje sve lokalno proizvedene prehrambene / poljoprivredne proizvode ali i ostale proizvode koji predstavljaju lokalni izričaj sa organiziranim događajima i degustacijama.

Koncept

Osnova projekta je u interesu i potrebama lokalnih proizvođača (a u kasnijoj fazi i regionalnih – ličkih, dalmatinskih) u komercijalizaciji njihovih proizvoda. Stoga je prvo nužno identificirati broj zainteresiranih proizvođača, asortiman koji bi prodavali, a potom krenuti u razvoj projekta.

Opisi aktivnosti – sastavnica koncepta

Seljačka tržnica obično sadržava slijedeće elemente:

- Uređeni plato s jasno ograđenim prostorom za tržnicu
- 20-tak kamenih pultova i/ili drvenih štandova za prezentaciju poljoprivrednih proizvoda i ostalih autohtonih / lokalnih proizvoda
- Uređeni parking za pristup dostavnih vozila kao i za posjetitelje tržnice
- Rashladne škrinje na lokaciji ili u blizini radi prekonocnog spremanja dobara kvarljive naravi

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Inventarizacija lokalnih proizvođača prema vrstama i oblicima proizvodnje te iskazivanje interesa s potpisivanjem memoranduma između Općine i proizvođača o namjeri suradnje;
- Izrada projekta izrade tržnice na odabranoj lokaciji u centru Gračaca – postavljanje potrebnog broja štandova / pultova i pronalazak rješenja za rashladnu škrinju / komoru (dogovor sa npr. trgovačkim centrom u Gračacu);
- Postavljanje signalizacije (sa glavnih pristupnih pravaca ukazivanje na tržnicu);
- Uređenje lokacija i postavljanje signalizacijskih i interpretacijskih znakova, ploča i panela

5.2. RAZVOJ TURISTIČKIH PROIZVODA I USLUGA

5.2.1. BED & BREAKFAST KONCEPT

Polazište projekta

Pošto je općina Gračac u cijelosti u deficitu smještajnih kapaciteta, a zbog sadašnjeg stanja s turističkim proizvodom i konkurentnosti se ne može očekivati da će se veće investicije u objekte kolektivnog smještaja slijevati potrebno je motivirati (postojeće i one koji to razmišljaju) ponuđače

smještaja u domaćinstvu da razmisle o ponudi uz smještaj i doručak (tzv. koncept engl. bed & breakfast – B&B). B&B objekti su u Europi atraktivan i rastući tip smještaja te se u posljednjih 10 godina nalaze kao preporučeni tip smještaja za regije i destinacije u Hrvatskoj. Pošto je trenutno i skromna ponuda objekata za prehranu na području Općine ovim projektom se premošćuje eventualni problem gostiju koji noće na prostoru Općine da traže mjesto za doručak.

Koncept

Bed&breakfast koncept odnosi se na jednostavni smještajni objekt, najčešće s 5 do 10 smještajnih jedinica koji osim usluge smještaja nudi i doručak. Bed&breakfast objekti su često adaptirane obiteljske kuće u kojima živi i sam domaćin, a odlikuje ih autentičan stil i prepoznatljivi detalji u unutarnjem dizajnu, kao i ponudi hrane (doručak). Pozicioniranje, razina opremanja i cijena objekata varira od razine hostela sve do razine hotela 4*.

Opisi aktivnosti – sastavnica koncepta

Koncept tipično uključuje:

- Smještajne jedinice koje su najčešće organizirane tako da nude različite opcije: o Krevet u višekrevetnoj sobi s dijeljenom kupaonom;
 - Samostalnu sobu s dijeljenom kupaonom;
 - Samostalnu sobu s privatnom kupaonom.
- Bogat doručak s autentičnom / prepoznatljivom ponudom (najčešće temeljenom na lokalnoj tradiciji) koji se servira u zajedničkoj kuhinji, blagovaoni, ili (rjeđe) u spavaćoj sobi;
- Kvalitetan pristup Internetu;
- Tematizacija / dizajn nisu obavezni, ali doprinose tržišnoj prepoznatljivosti, lojalnosti posjetitelja, a time i poslovnom rezultatu;
- B&B objekti često imaju neke dodatne prepoznatljive sadržaje (npr. manji vanjski bazen, igraće konzole, kablovska tv, mogućnost kupnje lokalnih proizvoda)

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

B&B su privatni smještajni objekti kojima se upravlja samostalno ili obiteljski, podjednako često kao primarni i sekundarni izvor prihoda. Dodatna mogućnost je da se prostori u vlasništvu Općine daju u najam zainteresiranim poduzetnicima u svrhu operiranja B&B ili hostelskih objekata.

- Investicija u novoizgrađene B&B objekte po kvadratnom metru s opremanjem iznosi kao i gradnja obične kuće/stana jednake veličine;
- Prosječna cijena po noćenju uvelike ovisi o pozicioniranju i kvaliteti samog proizvoda i kreće se u rasponu od:
 - 40 EUR za krevet u spavaonicama s dijeljenom kupaonom;
 - 100 EUR po osobi u bolje uređenim objektima gdje se spava u zasebnim većim i bolje uređenim sobama (jednokrevetnim ili dvokrevetnim) s vlastitom kupaonom

5.2.2. EKO ETNO SELO

Polazište projekta

Ideja ovog eko-etno sela bazira se na konceptu sela ali kao turističko naselje koje se na inovativan način formira za pružanje turističkih usluga. Prijedlog je da se na području Općine formira (uz Patkograd) barem jedno do dva ovakvih turističkih naselja. Kao područje sa iznimnim prirodnim, Gračac ima potencijal da na inovativan i moderan način turističkom tržištu ponudi kvalitetne smještajne kapacitete sa dodatnim sadržajima, istovremeno interpretirajući tradicionalan način života u ruralnom području. Ovakav razvoj omogućuje poslovanje tokom cijele godine, te diversificira i specijalizira opću turističku ponudu Općine.

Koncept

Ruralno eko-etno selo predlaže se kao novi (greenfield) projekt, a sastoji se od smještajnih kapaciteta u ruralno dizajniranim kućicama, ulaznog objekta, manjeg objekta za planinski wellness, ugostiteljskog objekta, komercijalno-uslužnih objekata, manjeg seoskog trga i ostalih uslužnih sadržaja.

Struktura konceptualnog prijedloga

Kategorija naselja se pretpostavlja na razini 3 zvjezdice, a čine ga:

- 40-tak ruralnih kućica za po 4 do 6 osoba,
- Svaka kućica ima svoju kuhinju i dnevni boravak u prizemlju, te spavaće sobe na katu,
- Površina svake kućice može iznositi između 50 i 80 m²,
- Ulazni / prihvatni objekt sa recepcijom u centralnom dijelu naselja, te manjim prostorom za sastanke / događaje,
- Ugostiteljski objekt – bar i restoran sa autohtonom i ekološki proizvedenom hranom i ostalim specijalitetima zdrave hrane,
- Manji seoski trg sa klupicama i cvijećem te nekim elementima zabave,
- Komercijalni sadržaj poput male trgovine / suvenirnice,
- Objekt za iznajmljivanje i spremanje rekreacijske opreme

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Eko-etno selo je privatni projekt gdje je bitno odrediti dobru potencijalnu lokaciju (ca. 10 do 15 hektara). Javni sektor ima ulogu da osigura potrebne dozvole, uključujući potrebne izmjene u prostornom planu Općine (ako je potrebno). Projekt osmišljavanja detaljnog sadržaja se treba povjeriti stručnjacima za ovu vrstu atrakcije, koji često osiguravaju i vođenje projekta te mogu osigurati sve potrebne logističke resurse.

Tržišni koncept

Projekt je namijenjen domaćem i stranom tržištu sa fokusom na obitelji (tijekom visoke sezone), parove, grupe i korporativne goste (pred i post sezona) sa glavnim motivom – aktivan ili pasivan odmor u ruralnom predjelu.

5.2.3. KAMP ODMARALIŠTE

Polazište projekta

Gračac lokacijski predstavlja križanje dvaju državnih cesta (D1 i D27) i predstavlja točku u kojoj bi putnici sa rekreacijskim vozilima / kamperima u prolasku prema ili sa obale imali razlog za zaustaviti se i prenoćiti prije nastavka putovanja prema odredištu. Ideja je da se pruži jednostavna i sigurna usluga s potrebnim elementima koji zadovoljavaju ovaj oblik gostiju.

Koncept

Osnova projekta je da se dio prolaznika sa rekreacijskim vozilima i kamperima zaustavi na području Općine, tijekom dana ili na jednu noć, te im se u tom vremenskom periodu da na raspolaganje dovoljan broj informacija i ponude u neposrednoj okolini kako bi ostvarili neki dio potrošnje na lokalnu ponudu.

Potrebno je 20-tak mjesta, parceliranih i sa priključkom na struju i vodu, koje se naplaćuje prema tržišnim uvjetima. U sklopu područja je i centralni objekt / recepcija koja sadrži sanitarni čvor i info pult sa svim raspoloživim informacijama o destinaciji.

Opisi aktivnosti – sastavnica koncepta

- Kamp odmorište obično sadržava slijedeće elemente:
- Uređeno i parcelizirano područje sa 20-tak mjesta i priključkom za vodu i struju (preferencijalno blizu rotora),
- Centralni objekt / recepcija sa sanitarnim čvorom i informacijskim pultom,
- Uređeni manji parking za poludnevno zaustavljanje

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Projekt izrade kamp odmorišta na identificiranoj lokaciji sa razradom postavljanja ormarića sa strujom / vodom;
- Postavljanje signalizacije (sa glavnih pristupnih pravaca ukazivanje na odmorište);
- Uređenje lokacije i postavljanje signalizacijskih i interpretacijskih znakova, ploča i panela

5.2.4. MOTEL GRAČAC

Polazište projekta

Pozicija čvorišta dvaju vrlo važnih cestovnih pravaca (D1 i D27) pretpostavlja veliku količinu osobnih automobila koji prolaze kroz Općinu. U tom kontekstu, kao i u kontekstu mijenjanja tradicionalnog (klasičnog) modela odmora subota-subota, moteli ponovno dobivaju svoju logičnu funkciju u smještajnom segmentu turizma. Ostanak jedne (stanka na putu od ili prema) ili dvije (ostanak radi kratkog istraživanja destinacije) noći danas. Za prvenstveno mlađi segment putnika predstavlja normalan uzorak ponašanja.

Koncept motela je bazično hotel koji je izgrađen pored ceste između ili na putu od destinacije prema destinaciji. Današnji koncepti motela su uvelike evoluirali od inicijalnih motela koji su se gradili uz Jadransku magistralu kao i na autocesti Zagreb – Lipovac, te danas predstavljaju dizajnirani, ugodni i kvalitetni smještaj uz glavne putne pravce.

Koncept

Motel Gračac predstavlja (uz kamping odmaralište za putnike koji imaju rekreativna vozila ili prikolice) smještajnu okosnicu za boravak i istraživanje Gračaca i okoline, u većem objektu koji ima količinu soba koja može zadovoljiti potrebe noćenja minimalno jedne autobusne grupe.

Motelski koncept se sastoji uglavnom od smještajnog trakta, recepcijskog / centralnog objekta te dodatnih sadržaja za eventualnu rekreaciju gostiju prilikom boravka u objektu. U konceptu motela se može ponuditi i funkcija objekta prehrane kao doručkovaone i a la carte restorana za goste objekta kao i za vanjske goste.

Struktura konceptualnog prijedloga

- Ulazni prostor sa parkingom u neposrednoj blizini ulaza u smještajne jedinice;
- Smještajni trakt sa individualnim pristupom svakoj smještajnoj jedinici (između 40 i 60 soba) od čega svaka smještajna jedinica ima manju kuhinjicu (engl. „kitchenette“) na raspolaganju gostima;
- Centralni objekt sa:
 - Recepcijom i informacijskim pultom,
 - Restoran / bar (opcionalno),
 - Rekreacijski prostor – npr. bazen, teniski tereni, dječje igralište i sl. (opcionalno)

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Motel Gračac treba imati lokaciju unutar 1km od rotora sa potrebnom površinom zemljišta od otprilike između 8 i 10 tisuća kvadrata. Projekt bi trebao voditi privatni partner sa interesom u izvedbi projekta s preporukom da se projekt izvede u skladu sa modernim potrebama za kvalitetom i veličinom smještajnih jedinica. Projekt bi se mogao svrstati u javno / privatno partnerstvo gdje bi Općina mogla dati u dugogodišnji najam određeni prostor koji ima u svojem vlasništvu zainteresiranom privatnom investitoru.

Projekt osmišljavanja detaljnog sadržaja se treba povjeriti stručnjacima za smještajne koncepte, koji u suradnji s arhitektonskim uredima dolaze do finalnog konceptualnog rješenja i studije provedivosti.

Tržišni koncept

Motelski koncept namijenjen svim dobnim skupinama i tržišnim segmentima, pošto se radi o tzv. prolaznom objektu – tako da je prilagođen i obiteljima s djecom, parovima, autobusnim grupama kao i gostima treće dobi. U daljem razvoju i etabliranju turističke destinacije Gračac, motel može napraviti više fokusiraniji prodajni pristup tržištu (fokus na određene segmente).

5.2.5. ACTIVE HOTEL

Polazište projekta

U funkciji cjelovitog razvoja Općine, te u kontekstu smjera razvoja prema aktivnom odmoru u prirodi, predlaže se projekt tzv. „active“ ili aktivni hotel, namijenjen individualnim gostima i manjim grupama koje su došle s namjerom mountain bikinga ili pješačenja / planinarenja na području Općine (aktivnog odmora).

Koncept

„Active“ hotel bi bio nadopuna MTB parku na prostoru Općine kao i Enduro aktivnostima te bi uz smještajni dio imao i potrebne funkcije za spremanje sportske opreme (bicikala / motora / opreme) s osiguranim vanjskim uslugama popravaka i servisiranja, ali i dodatnu ponudu za upotpunjeni boravak gostiju u sklopu hotela (restoran, bar, dvorana za manje sastanke / prezentacije i sl.). Radi specifične tržišne situacije, preporuča se razvoj projekta nakon što se ključne točke od interesa na području Općine stave u funkciju (Cerovačke pećine, Izletišta Una, Interpretacijski centar Vrelo Zrmanje, pješačko-biciklističke staze).

Koncept se prije svega mora preispitati u smislu idealne lokacije odnosno potrebno je imati ili doći u vlasništvo perspektivne lokacije od 10-tak tisuća kvadrata.

Struktura konceptualnog prijedloga

- Prizemni dio sa recepcijskim dijelom, barom i restoranom te manjom dvoranom za seminare sastanke i sl.;
- 30 do 40 smještajnih jedinica na razini 3*
- Spremište za bicikle i sportsku opremu

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Projekt bi prije svega trebao biti povezan sa stavljanjem u funkciju MTB parka i Enduro Lika prostora, odnosno nakon što se snime i postave MTB staze (ali i planinarsko-pješačke staze) projekt hotela bi trebao krenuti u realizaciju. Također koncesionar MTB parka, ukoliko ima interesa, može preuzeti i razvoj projekta aktivnog hotela.

Prije same operacionalizacije projekta potrebna je detaljan provjera provedivosti kao i detaljizacija programa i sadržaja objekta.

Tržišni koncept

Objekt je namijenjen užim segmentima gostiju – Enduro entuzijastima, MTB biciklistima, planinarima i pješacima („hikeri“) ali je otvoren i za druge tržišne segmente prema potrebi.

5.2.6. AVANTURISTIČKI PARK

Polazište projekta

Općina Gračac obiluje prostorom koji je pretežno brdski sa vrlo raznolikim oblicima pejzaža (od udolina, preko ravnih predjela pa do viših planinskih dijelova). Koristeći već postojeći imidž prostora kao netaknutog i idealnog za aktivnosti u prirodi, a uzimajući u obzir karakter područja, te buduće pozicioniranje kao baze za aktivnosti u prirodi sa naglaskom na inovativnim i zabavnim proizvodima, razvoj Avanturističkog parka daje Gračacu mogućnost razvoja integriranog proizvoda koji privlači aktivne goste i proširuje ponudu cijelog područja.

Koncept

Avanturistički park postaje atrakcija koja gostima Općine pruža raznovrsne aktivnosti i zabavu u prirodnom okruženju. Moguća lokacija Parka je kod Mazina, zbog toga što se nalazi blizu magistralnog puta, a moguća je laka povezanost s Gračacem, odnosno prema ostalim regionalnim atrakcijama.

Avanturistički park se sastoji od dva dijela - dio sa tzv. 'blagim' aktivnostima u prirodi, poput engl. *high ropes course-a*, te drugog dijela sa 'grubim aktivnostima' poput, engl. *quad track-a, paintball-a*, i slično.

Osim sudjelovanja u aktivnostima samostalno (sa visokom razinom zaštite gostiju), odrasli i djeca mogu u okviru parka uživati u ponudi i konceptu učenja - npr. u škola penjanja, škola vožnje biciklom ili *quad-om*. Nadalje, centar za iznajmljivanje opreme, te trgovina s potrebnom opremom za iznajmljivanje / prodaju je na raspolaganju u parku. Obzirom na bogatu ponudu aktivnosti, avanturistički park je također i atraktivna ponuda za organiziranje *team-building* aktivnosti za poslovne subjekte.

Uz standardnu ponudu aktivnosti i doživljaja, park mora sadržavati i objekt sa ponudom hrane i pića (preferencijalno lokalne ponude hrane), trgovinu sa suvenirima odnosno lokalno proizvedenih proizvoda (objekt je manji kompleks koji uključuje i gore navedenu trgovinu opreme za najam / kupnju).

Opisi aktivnosti – sastavnica koncepta

High ropes course – grupiranje različitih prepreka na visini od otprilike 5-6 metara iznad zemlje. Korisnici ga prolaze u krugu, jednu po jednu prepreku.

Quad staza – staza dužine 700-800 m, prosječne širine 5-8 metara. Kapacitet ove kružne staze mora biti dovoljan za do 7 istovremenih korisnika. Kao dodatak ovoj stazi, mogu se ponuditi organizirane avanturističke vožnje na području Općine.

Škola penjanja – namijenjeno prvenstveno obiteljima čija djeca prvi put dolaze u susret s konceptom penjanja, gdje specijalizirani programi namijenjeni specifičnim uzrastima se provode tijekom nekoliko sati i uče se elementarni pojmovi i aktivnosti penjanja.

Paintball – teren namijenjen paintball-u s interesantnim i zanimljivim barijerama, raznolikim terenom smještenim u prirodnom ambijentu i mogućnosti primanja barem 12 istovremenih korisnika.

Orijentacijske igre – namijenjene prvenstveno team-building aktivnostima, sastoje se od raznih istraživačko društvenih aktivnosti – zajedničko rješavanje problema, pronalaženje objekta putem tragova i sl.

Biciklističko – pješačka staza – uređenje već postojeće ceste koja nije u uporabi (Mazin-Bruvno-Lovinac) u biciklističku i pješačku funkciju sa označavanjem daljina i „potrošnih“ kalorija ili drugih interesantnih činjenica koje korisnici mogu na putu vidjeti.

Struktura konceptualnog prijedloga

- Ulazni prostor sa parkingom za automobile/autobuse
- Centralni objekt/recepcija sa sastavnim dijelovima (informacijsko-prodajni pult, suvenirnica, bar/restoran, prostor za seminare/edukaciju, odvojeni prostor za skladištenje opreme za najam, sanitarni čvor za goste)
- Prostor za blage aktivnosti (high ropes course, orijentacijske igre, škola penjanja)
- Prostor za grube aktivnosti (quad course, paintball)

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Avanturistički park treba opremiti i voditi partner sa iskustvom u sličnim projektima odnosno subjekt treba imati dostatnu financijsku mogućnost za izvođenje ovakve razine projekta. Javni sektor ima ulogu da osigura potrebne dozvole, uključujući potrebne izmjene u prostornom planu Općine (ako je potrebno), te da se odredi / osigura zemljište od otprilike 10-tak hektara za ovakav rang afiniteta. Projekt osmišljavanja detaljnog sadržaja se treba povjeriti stručnjacima za ovu vrstu atrakcije, koji često osiguravaju i vođenje projekta te mogu osigurati sve potrebne logističke resurse.

Tržišni koncept

Projekt predstavlja zabavni dio boravka na prostoru Općine, namijenjen domaćem i stranom tržištu (strano tržište koje tijekom visoke sezone boravi na prostoru Zadarske i Šibensko-kninske županije). Fokus je na obitelji (tijekom visoke sezone na obali), grupe i korporativne goste (pred i post sezona) sa glavnim motivom - aktivan i zabavan bijeg od gužve na obali ili urbanih cjelina.

5.2.7. CENTAR NA VODI S RIBOLOVNIM PLATFORMAMA

Polazište projekta

Jezero Štikada koje svojim odlikama i atraktivnošću danas privlači sportske ribolovce (barem jednom godišnje u lipnju na Kup prijatelja) željnih dobrog ulova i aktivnijeg druženja. Pošto je jezero relativno neiskorišteno u smislu sportsko-rekreativne i turističke funkcije, predlaže se manji projekt osmišljavanja pozicije centra na vodi odnosno ribolovnog centra s platformama za ribolov.

Koncept

U mjestu Gračac, kreira se u sklopu Športsko-ribolovnog društva prostor sa svim popratnim sadržajima, kao

na primjer centrom za iznajmljivanje, kupnju i popravak opreme za ribolov i pratećim sadržajima.

Nadalje, područje uz jezero daje mogućnost aktivnog boravka pa je ovdje potrebno kreirati platforme za ribolov za ugodan i stimulativan doživljaj ribolova. Centar na vodi kao i ribolovne platforme trebaju biti pristupačne automobilom, te uz platforme za ribolov na ključnim lokacijama treba se osigurati informacije o ribolovu, ribljem fondu, načinu i vremenima izlova i sl.

Dodatna ponuda može uključivati vožnju čamcem, splavarenje i slične aktivnosti na vodi.

Opisi aktivnosti – sastavnica koncepta

Športsko ribolovno društvo i njihovi prostori trebaju sadržavati sljedeće elemente:

- Mogućnost iznajmljivanja i popravka opreme za ribolov
- Informacijski kutak s knjigama, vodičima i informacijama koje su potrebne i interesantne za ribolovce i one koji o ribolovu uče, koji dodatno pruža uslugu izdavanja dozvola za ribolov
- Platforme za ribolov koje sadržavaju sljedeće elemente:
 - Mjesta za sjedenje, suncobrani i sl. koji su izgrađeni u stilu da se uklapaju u okolinu
 - Ribolov brodićem sa vodičem
 - Manji ugostiteljski sadržaji i sanitarne prostorije
 - Ulazni i parkirni prostor

Svi punktovi za ribolov moraju biti kvalitetno dizajnirani i opremljeni u skladu sa zajedničkim standardom (brend, logo, korištenje prirodnih materijala u gradnji, itd.)

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Projekat se može povjeriti privatnom koncesionaru ili koncesionarima, uz strogi nadzor kvalitete, te dizajna i opremanja punktova / objekata odnosno kvalitete pružanja servisnih usluga.

Uloga suradnje javnog sektora i koncesionara je da:

- Osigura lokacije za platforme
- Uredi prilaz platformama
- Uredi staze uz jezero te postavi odgovarajuću signalizaciju
- Kvalitetno upravlja koncesijom za korištenje pojedinih resursa
- Osigura kvalitetne operatore za prateće komercijalne sadržaje

Tržišni koncept

Specijalizirane grupe i pojedinci koje zanima ribolov.

5.2.8. INTERPRETACIJSKI CENTAR VRELO ZRMANJE

Polazište projekta

Zrmanja, kao jedna od vrlo atraktivnih točaka u turističkoj ponudi Zadarske i Šibensko-kninske županije, uglavnom promovirana kao rijeka ponornica s vrlo atraktivnim kanjonima i mogućnosti kajakarenja, kupanja i djelomično ribolova, dosada nije obrađena na način da se ispriča priča o Zrmanji – njen početak, poniranje i izviranje u njenom tijeku, opis šest kanjona, nestanak Zrmanje tijekom ljeta kod Ervenika, te njeno ulijevanje u Novigradsko more. Da bi se Zrmanja obradila na atraktivan i činjenično interesantan način potrebna je njena interpretacija na interaktivan i moderan način – zanimljiv svim uzrastima, domaćim i stranim gostima / prolaznicima. U tom kontekstu predlaže se projekt interpretacijskog centra Vrelo Zrmanje – koji konsolidira sve informacije, priče i legende o Zrmanji, na interaktivan i edukacijsko-zabavan način prezentira rijeku i sve popratne elemente uz rijeku.

Interpretacijski centar, uz prateće sadržaje, daje mogućnost posjetiteljima da na zabavan i atraktivan način nauče o Zrmanji i njenoj ulozi u povijesti i danas, što na području Općine stvara dodatnu turističku atrakciju.

Koncept

Interpretacijski centar „Vrelo Zrmanje“ treba imati sve neophodne sadržaje kako bi se zadovoljile potrebe posjetitelja, te stoga centar treba imati interpretacijski dio povijesti i značaja Zrmanje, izgradnja male brane kod izvora, objašnjavanje života uz rijeku (mlinovi) i promjene koje su nastupile tijekom godina, dalji tijek rijeke sa kanjonima, flora i fauna i sl. Uz to se posjetiteljima centra daje panoramski prikaz toka Zrmanje, a sve to se oblikuje u jedinstveni doživljaj za posjetitelje centra svih životnih dobi i različitih interesa (istovremeno ima edukativni i zabavni karakter). Kod razvoja centra potrebno je koristiti nove tehnologije koje posjetiteljima omogućuje interaktivan pristup.

Centar također nudi vođene posjete samom izvoru rijeke uz tumačenje ili posjetitelji samostalno, pješke, biciklom ili vozilom dolaze do najbliže moguće točke izvora. U sklopu interpretacijskog centra nalazi se i bar / restoran, manja dvorana za susrete, radionice, izložbe i sl., trgovinu sa suvenirima, knjigama, vodičima, kartama i sl. te spremište za bicikle koji se mogu iznajmiti posjetiteljima.

Opis aktivnosti – sastavnica koncepta

Interpretacijski dio Vrelo Zrmanje – 30 – 60 minutni koncept prezentacije Zrmanje, kroz fotografije, video snimke i IT rješenja s interaktivnim dijelovima u funkciji približavanja priče o Zrmanji posjetiteljima na atraktivan i interaktivan način.

Dvorana za susrete / radionice / edukaciju – prostorija za 30-tak osoba sa opremom za audio vizualno prezentiranje materijala, emitiranje kratkih edukacijskih filmova i sl. Potrebno dnevno svjetlo ali i mogućnost potpunog zamračivanja.

Informacijski dio / suvenirnica – sastavni dio svakog posjetiteljskog i interpretacijskog centra, za davanje informacija posjetiteljima / prolaznicima kao i pult za prodaju izloženih suvenira, lokalnih proizvoda i slično.

Bar / restoran – prostor namijenjen kratkom odmoru posjetitelja prije ili nakon posjete interpretativnom dijelu centra (odnosno posjete samom izvoru) koji u svojem dijelu se sastoji od unutrašnjeg i vanjskog dijela (terase) ukupnog kapaciteta za 50 do 60 istovremenih posjetitelja. U ponudi su jednostavnija jela, s fokusom na lokalne proizvode i recepte.

Spremište za bicikle – namijenjeno skladištenju bicikala koji se mogu iznajmiti radi vožnje biciklom do izvora rijeke Zrmanje. Koncept koji se promovira u odnosu odlaska do izvora rijeke automobilom – radi ekologije kao i uronjavanja posjetitelja u prostor od interpretacijskog centra do izvora Zrmanje.

Struktura konceptualnog prijedloga

- Parking prostor za automobile/autobuse
- Interpretacijski centar sa sastavnim dijelovima:
 - Informacijsko-prodajni pult
 - Interpretacijsko-edukacijsko-zabavni dio
 - Suvenirnica
 - Bar/restoran
 - Dvorana za susrete/radionice/prikazivanje edukativnog materijala
 - Prostor za skladištenje bicikala za najam
 - Sanitarne prostorije za goste
- Vanjska terasa bara/restorana

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Prostorni zahtjevi interpretacijskog centra su između 400 i 600 kvadrata neto korisnog prostora, a koji se mogu smjestiti u objekte na ulazu u mjesto Zrmanja vrelo (bivša škola? i objekt uz školu) u sada ruševnim i nekorištenim objektima.

Potencijalni objekti za interpretacijski centar Vrelo Zrmanje

Interpretacijski centar bi trebao imati sljedeće pretpostavke osigurane:

- Osigurati zemljište i objekte
- Razrada projekta na način da se može aplicirati na određena sufinansiranja od strane EU i/ili Ministarstva turizma, Ministarstva kulture, Ministarstva zaštite okoliša i energetike

Tržišni koncept

Interpretacijski centar predstavlja centar dobrodošlice svakom gostu koji dolazi radi informiranja o rijeci Zrmanji ili istražuje prostor. Centar bi kroz razvoj trebao postati nezaobilazna točka prolaznika putnika državne ceste D1 kao i za sve koji su zainteresirani za edukaciju i razumijevanje rijeke, povijesti područja i povezanosti stanovnika i rijeke Zrmanje. Ciljani gosti su svi posjetitelji / prolaznici na D1, prije svega obitelji s djecom i individualni putnici. Dodatno, edukacijske grupe i grupe koje obilaze ovaj dio Hrvatske su također ciljna grupa ovog centra. Centar je projekt javnog i privatnog partnerstva u kojem javni dio je osiguravanje objekta i zemljišta potrebnog za ostvarenje ovog projekta, dok je privatni dio investicija u objekt i opremanje centra za posjetitelje.

5.2.9. IZLETIŠTE VRELO UNE

Polazište projekta

Vrelo Une nalazi se u Donjoj Suvaji i predstavlja zaštićeni hidrološki spomenik prirode (u BiH je deklariran NP Una sa sjedištem u Martin Brodu). Prilaz vrelu je putem uređenog pješačkog puta (sa nekoliko platformi s scenografskim pogledom) koji se uspinje i spušta uz manje brdo te put završava na samom vrelu. Uz područje vrela postoji nekoliko drvenih odmorišta s krovom u relativno pristojnom stanju. Na samoj cesti postoji mala kućica koja naplaćuje prilaz vrelu 10 HRK i sadrži elementarne informacije o Uni (kao i veliki pano sa informacijama o vrelu i rijeci).

U svojoj osnovi projekt koji je bio financiran od strane EU je dobro konceptualizirao izletišta, no s vremenom izletišta pokazuje znakove habanja i potrebu za jačim održavanjem.

Koncept

Projekt je u biti zamišljen kao revitalizacija izletišta sa dodavanjem novih elemenata koji podižu atraktivnost izletišta i daju mu dodanu vrijednost. Uz temeljitu rekonstrukciju puta prema vrelu i učvršćivanjem manjih platformi na putu prema vrelu, zamišlja se postavljanje informacijskih tabli o flori i fauni, dodatnim informacijama o vrelu i rijeci Uni. Uz samo vrelo se postavljaju informativni panoi sa crtežima koliko je dubok izvor, temperatura vode pri vrhu i u dubini, količina vode koja izlazi i sve ostale informacije vezane uz samo vrelo. Na putu prema vrelu se daju informacije engl. „did you know?“ sa crticama i informacijama o flori i fauni odnosno o rijeci Uni. Kućicu za naplatu i informiranje učiniti atraktivnijom (izgledom i označavanjem).

Opisi aktivnosti – sastavnica koncepta

Projekt izletišta sadržava slijedeće elemente:

- Rekonstrukcija puta od ceste do vrela s učvršćivanjem platformi,
- Postavljanje informacijskih panoa na platformama kao i putem malih informacijskih tabli o flori i fauni,
- Postavljanje infografike na samom vrelu s informacijama o dubini, količini vode, temperaturi i slično,
- Obnova kućica za odmor i sjedenje,
- Postavljanje sigurnosnih oznaka (strmo, ne prelaziti ogradu, i sl.) u skladu sa smjernicama EU,
- Uređeni parking za posjetitelje uz naplatu (jedna karta parking i pješačenje do vrela).

5.2.10. INTERPRETACIJSKO-POSJETITELJSKI CENTAR VRELO UNE

Polazište projekta

Izletišta Vrelo Une ne daje svojim fizičkim prostorom dostatnu količinu mogućnosti interpretacije vrele, Une kao i tog dijela Općine na sustavan i moderan način. Stoga, predlaže se centar koji bi bio smješten na području bliskom vrelu (npr. Srb) i predstavljat će središnje mjesto za tumačenje vrele, Une, kao i ostalih bitnih činjenica ovog dijela Općine na atraktivan i interaktivan način.

Koncept

Interpretacijski / posjetiteljski centar postavljen je u jednom objektu i uređen je na inovativan i edukativan način, s uređenim vrtom koji tijekom toplijeg dijela godine ima karakter otvorene pozornice za razne predstave, događaje, i sl.

Kao dodana vrijednost posjetiteljskog centra u blizini se putem dogovora s lokalnim stanovnicima otvaraju i domaćinstva koja prikazuju staromodni način života kroz povijest (tipična odijela, tipična jela, priče) i na taj način aktiviraju lokalno stanovništvo u turizmu kao izvoru dodatnih prihoda.

Centar mora imati odgovarajući pristup, a mora imati i dobro označenu stazu do koje se može doći iz svih smjerova. Za ovaj prostor potreban je odgovarajući parkirni prostor za automobile i autobuse. U okviru ovog prostora nalaze se sljedeće logičke cjeline:

- Objekt centra s interaktivnom postavkom i informacijskim pultom
- Dvorište koje je namijenjeno socijalizaciji posjetitelja, ali i događajima, odnosno interpretaciji nekih događanja iz povijesti
- Parking
- Nekoliko domaćinstava koja djeluju kao dodatni elementi izložbe/interakcije tradicionalnog načina života kroz povijest
- Punkt hrane i pića s terasom
- Suvenirnica, lokalne rukotvorine, literatura, karte itd.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički, ljudski)

- Odabir idealne lokacije za centar u neposrednoj blizini izletišta Vrelo Une
- Projekt uređenja i opremanje njegovih sadržaja
- Javni sektor treba osigurati objekt za centar, urediti prilaze domaćinstvima, postaviti signalizaciju, osigurati kvalitetne programe obrazovanja za lokalno stanovništvo koje će se ovdje uključiti u projekt

5.2.11. MTB PARK (PARK BRDSKOG BICIKLIZMA)

Polazište projekta

Na području Općine postoji veliki broj lokacija za razvoj ovakvog parka. Mišljenje je izvođača studije, u svrhu ravnomjernog razvoja turizma u svim dijelovima Općine, da se ovakav centar smjesti na području mjesta Srb iz dva razloga: prostor mjesta Srb ima odlike za odličan centar MTB biciklizma te s druge strane u samom mjestu postoji objekt koji se može prenamijeniti u centralni objekt za brdski biciklizam ovog dijela Općine (bivši hotel u parku Nikole Tesle u Srbu).

Koncept

Razvoj različitih označenih ruta za brdski biciklizam, sa dvije staze nizbrdo, te Biciklističkim parkom i Biciklističkim centrom (u samom mjestu koji pruža različite servisno uslužne aktivnosti). Staze je potrebno snimiti, razviti i označiti kako bi se omogućile utrke za dva do tri biciklista odjednom. Park brdskog biciklizma uključuje slijedeće elemente:

- Biciklistički centar - usluge iznajmljivanja bicikla, sa trgovinom, spremištem/odlagalištem bicikala, područje za čišćenje bicikla, te smještaj i tuševi za bicikliste;
- Biciklistički park – prostor na određenom području sa cirkularnom stazom koja prolazi kroz razne pejzažne oblike prirode (livade, šume, uzbrdo i nizbrdo) i koja služi prvenstveno za natjecateljske utrke i treninge profesionalnih MTB biciklista;
- Ponuda biciklističkih itinerara za grupe:
 - ture za grupe od 6-15 gostiju različitih sposobnosti i mogućnosti, sa po dva vodiča u svakoj grupi. Mogućnost upotrebe vozila za prijevoz opreme, rezervnih dijelova, alata, prve pomoći i sl.
 - individualne ture gdje se osigurava detaljan prijedlog plana ture, sa pripadajućim mapama, predloženim točkama od interesa (lokalna povijest i kultura, vidikovci, staništa biljnih i životinjskih vrsta itd.)

Opis aktivnosti – sastavnica koncepta

Biciklistički centar – smještajno komercijalni kompleks namijenjen prvenstveno brdskom biciklizmu, ali i planinarima i pješacima. Centar osim smještajnog objekta ima i opremljeni servisno-prodajni centar za brdski biciklizam i usluge biciklistima.

Biciklistički park – bez obzira na kvalitetu bicikla ili vještinu vožnje, biciklistički park pruža fantastičnu priliku za brdski biciklizam - staze pružaju prekrasan pogled na okolnu prirodu sa dobro planiranom rutom za ispunjavanje natjecateljskih ili rekreativnih ciljeva.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Za razvoj MTB parka potrebno je osigurati slijedeće elemente i korake:

- Provjeriti status i vlasništvo objekta u Srbu;
- Detaljna razrada projekta, što uključuje snimanje i razvoj različitih puteva / ruta sa različitim razinama zahtjevnosti za različite ciljne grupe;
- Osmisliti i definirati konačnu cirkularnu rutu biciklističkog parka a koja mora zadovoljavati natjecateljske potrebe za međunarodna natjecanja;
- Postaviti odgovarajuću cestovnu / putnu signalizaciju;
- Organizacija i razvoj posebnih događaja vezanih uz brdski biciklizam (kupovi, lige i slično).

Tržišni koncept

Namijenjeno entuzijastima brdskog biciklizma ali i rekreativcima koji se smatraju dovoljno spremnim za izazov brdskog biciklizma.

5.2.12. SNOWBOARD PARK

Polazište projekta

Razvoj *Snowboard* parka omogućava da Gračac poveća svoju atraktivnost te upotpuni raznovrsnost aktivnosti u zimskom periodu. Osim toga, ponuda aktivnosti vezanih uz zimske sportove povećava razinu atraktivnosti ove destinacije za mlađe ciljne grupe ali i omogućava razvoj ponude za obitelji s interesom za ovu vrstu sportske aktivnosti.

Koncept

Proizvod je uglavnom za mlađe ciljne grupe i potrebno ga je dizajnirati prvenstveno za početnike. Dio za početnike / amateure mora sadržavati transportnu žicu, dvije različite staze za spuštanje, područje za vježbu i učenje. Dužina pada može biti između 50-tak i 80-tak metara, širine 30-tak do 50-tak metara, sa nagibom od 15 do 25%, te ravnim dijelom od otprilike 15-tak metara.

Za naprednije korisnike potrebna je jedna staza dužine od 300 metara sa potrebnim preprekama (hips, rails, halfpipe i snowcross) širine 80-tak do 100-tinjak metara sa nagibima između 20 i 30%. Ukoliko područje ne podnosi ovakvu stazu – preporuča se specijalizirati za početnike.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

- Na području Općine već postoji ideja manjeg ski područja pa se stoga može ovaj projekt komunicirati zainteresiranim subjektima. U tom kontekstu je potrebno:
- Osigurati kvalitetnog pružatelja usluga,
- Izraditi detaljan plan, koncept razvoja i implementacije,
- Potrebna je dobra organizacija nadzora ovog projekta

Tržišni koncept

Specijalizirane grupe i pojedinci koje zanima snowboarding.

5.3. TURISTIČKO BRENDIRANJE OPĆINE GRAČAC

5.3.1. RAZVOJ KOMPLEMENTARNE PONUDE (LOKALNA PROIZVODNJA)

Polazište projekta

Komplementarna ponuda na području Općine danas je ograničena, pa je općenito potrebno proširiti ponudu i povećati kvalitetu, aktivnosti i usluge koje se nude turistima i posjetiteljima kako bi se povećala usredotočenost na potrebe gostiju. Na primjer, iako postoje lokalni proizvodi još uvijek postoji nedostatak lokalnih proizvođača takvih proizvoda koji ih prodaju turistima i posjetiteljima.

Treba uzeti u obzir da je trgovačka ponuda važna komplementarna djelatnost zbog izražene potrebe za proizvodnjom lokalnih suvenira, proizvoda itd. koje turisti i posjetitelji kupuju kao podsjetnik na putovanje. Stoga je važno osigurati čim širi spektar proizvoda, posebno onih koji potrošaču daju dodanu vrijednost, poput rukotvorina, lokalnih specijaliteta i slično.

Proizvodi i aktivnosti koje se trenutačno nude turistima i posjetiteljima ograničeni su na domaću potražnju te stoga zahtijevaju poboljšanje kvalitete i proširenje ponude. S tim u vezi, potrebno je povećati asortiman proizvoda i aktivnosti kako bi turisti i posjetitelji imali širi izbor za uživanje tijekom posjeta / boravka.

Koncept

U dokumentu „Plan ukupnog razvoja općine Gračac 2015.-2020.“ kao jedan od projekata u turizmu je naveden projekt pod imenom Izgradnja izložbeno-prodajnog prostora (autohtona tržnica i ugostiteljski sadržaji) “Rotor”. Prema konceptualnoj zamisli projekta, razvoj komplementarne ponude može biti smješten u sklopu gore navedenog projekta. Konceptualni sadržaji komplementarne ponude su:

Trgovačka ponuda

Stvaranje trgovačkog prostora kroz kreiranje pješačke zone u svrhu poboljšanja trgovačkih sadržaja i pogodnosti. Trgovine koje prodaju lokalne proizvode poput sira, meda, suhomesnatih proizvoda, rakija, gljiva, voća i povrća, te suvenira i rukotvorina lokalnih umjetnika trebali bi se primarno stavljati na ponudu.

Turistički proizvodi i aktivnosti

Predstavljanje turističkih proizvoda i aktivnosti u skladu sa razvojnom strategijom i projektima:

- Utvrđivanje popisa prioritetnih proizvoda koji će biti komercijalizirani na području Rotora
- Stvaranje baze podataka glavnih organizatora aktivnosti, putničkih agencija i turoperatora koji su se specijalizirali za svaki definirani proizvod s kontaktima kako bi potencijalni klijenti odmah mogli stupiti u kontakt s organizatorima

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Potrebna je detaljna razrada projekta, što uključuje definiranje potrebnih resursa: ljudskih, financijskih, tehničkih, itd.

Tržišni koncept

Namijenjeno svim posjetiteljima, prolaznicima i domaćem stanovništvu radi različitih motiva – od kratke stanke na putovanju, interesa za lokalnim proizvodima ili radi druženja u prostorima ugostiteljskog dijela objekata.

5.3.2. EDUKACIJA LOKALNOG STANOVNIŠTVA I ZAPOSLENIH U TURIZMU

Polazište projekta

Poboljšanje konkurentne sposobnosti turističkih aktivnosti ima za preduvjet određena profesionalna znanja koja su svakodnevni proces razvijenih destinacija a kamoli destinacija na početku poput Gračaca. Povećanje profesionalnosti i gostoljubivosti zaposlenika i poduzetnika u turizmu je proces koji se stiče „iz prve ruke“ ali i kroz proces obrazovanja i osposobljavanja. Uz to, profesionalizam ljudskih resursa turističkih djelatnika značajno utječe na kvalitetu imidža destinacije. Uz edukaciju turističkih djelatnika, potrebno je podići svijest lokalnog stanovništva i potaknuti posvećenost novom modelu razvoja turizma Gračaca, te podići svijest o važnosti turizma za gospodarstvo područja.

Koncept

Iako se može reći da su ljudi na području Gračaca općenito gostoljubivi, razina profesionalnosti i kvalitete pružanja usluga zahtijeva poboljšanje. Ovaj edukacijski projekt predlaže i uči ključne strategije za ukupno poboljšanje kvalitete usluga turističkih djelatnika. Turizam je prepoznat kao buduća važna poluga gospodarskog razvoja no lokalno stanovništvo, iz objektivnih razloga, nema profesionalnu podršku. Posvećenost i predanost lokalne zajednice turizmu je ključ zdravog i kvalitetnog razvoja turizma, jer na taj način cijela destinacija gradi sliku o sebi u mislima posjetitelja.

- Organizacija javnog okruglog stola za lokalno stanovništvo kao prvi korak nakon usvajanja Strategije - upoznati mještane o modelu, konceptu i prijedlozima za razvoj turizma Gračaca;

- Interna (općinska) kampanja kako bi se istakle nove prilike i razvojne mogućnosti u turizmu za lokalno stanovništvo, kao i važnost održivog razvoja u svrhu zaštite i očuvanja prirodnih i kulturnih resursa područja;
- Organizacija „Dana turizma“, jednom u 6 mjeseci s aktualnim temama u turizmu Općine, gdje se mogu raspraviti koraci u primjeni, pohvaliti određene projekte u svom razvoju, raspraviti koncepte razvoja i sl.;
- Obuka i obrazovanje u turizmu i ugostiteljstvu prema programima koji uključuju različite tehnike:
 - Smještajni objekti: recepcija, domaćinstvo i održavanje, odnosi s gostima itd.,
 - Restoran: kuhar, kuhari, konobari itd.,
 - Usluge: kvaliteta, zadovoljavanje potreba i očekivanja turista, itd.,
 - Tehnike prodaje i komercijalizacije,
 - Komunikacijske tehnike,
 - Profesionalna i uslužna izvrsnost,
 - Nove mogućnosti zapošljavanja u poduzetništvu: specijalizirani vodiči, turistički agenti, organizatori aktivnosti i događanja itd.
 - Jezici: njemački, engleski, francuski itd.,
 - Uprava: ljudski resursi, ekonomija i financije, logistika itd.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Izuzev samih konkretnih programa edukacije, ovaj projekt zahtjeva koordinaciju unutar Općine kao i prostore gdje bi se mogli održavati okrugli stolovi i dani turizma. Za potrebe konkretne edukacije se angažiraju profesionalne edukacijske institucije / poduzeća specijalizirana za pojedino područje.

5.3.3. SUSTAV POVEZIVANJA PONUDE S OKOLNIM OPĆINAMA

Polazište projekta

Gračac u nedostatku vlastite TZ, kao i relativno malog broja smještajnih jedinica ima nužnu potrebu povezivati svoju turističku ponudu s turističkom ponudom u okruženju – kontaktnom (Obrovac, Jasenice, Ervenik, Knin, Lovinac) ili daljem (Starigrad, Novigrad Zadarski, Posedarje, Benkovac, Kistanje, Skradin, Gospić). Prije svega ponuda Općine treba se prije svega povezati s postojećim turističkim zajednicama gradova i općina, a kroz županijske turističke zajednice (TZ Zadarske Županije, TZ Ličko-senjske županije, TZ Šibensko-kninske županije) – kako bi naglasili da postoji turistička ponuda u okruženju koja je komplementarna.

Koncept

Nove zakonske promjene u turizmu (Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma) tretira udruživanje JLS-ova i njihovih turističkih zajednica u jednu prostorno zajedničku cjelinu: Gračac ima priliku, uz koordinaciju sa županijskom TZ, a sukladno strategiji turističkog brendiranja Zadarske županije, započne razgovore sa drugim JLS-ovima koji prema strategiji brendiranja čine doživljajnu cjelinu Priroda.

Okvirni proces bi bio slijedeći:

- Identificiranje JLS-ova koji su spremni na povezivanje i suradnju (usklađene aktivnosti sa TZ Zadarske županije);

- Identificirani JLS-ovi organiziraju inicijalni sastanak na kojem se dogovaraju sljedeće točke:
 - Uspostavljanje koordinacije spajanja JLS-a u jednu TZ
 - Postavljanje strategije rada, ciljeva i prioriteta
 - Organizacija i ljudski resursi
 - Definiranje potrebnih budžeta
- Metodološki proces se razvija uz vanjsku pomoć stručnjaka koji imaju iskustva u takvim projektima.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Projekt zahtjeva postavljanje koordinatora sa strane Općine koji je u direktnoj vezi sa županijskom TZ kao i ostalim koordinatorima identificiranih JLS-ova. U kasnijoj fazi (nakon osnivanja) prema Strategiji rada će se definirati ostali potrebni resursi.

5.3.4. EKOLOŠKO-EDUKACIJSKI CENTAR MAZIN

Polazište projekta

Omogućiti dugoročni održivi razvoj ruralnog prostora Zadarske županije na području Općine Gračac kroz uspostavu izdvojenog terenskog Centra u Mazinu koji će služiti kao središnje mjesto za razvoj programa brige i zaštite prirodne baštine, formalnih i neformalnih cjelogodišnjih obrazovnih programa te ljetnih programa za posebne skupine posjetitelja zainteresiranih za boravak u prirodi i upoznavanje s prirodnim vrijednostima područja Mazina, Gračaca i šire.

Koncept

U središtu naselja Mazin na području Općine Gračac nalazi se napušteni objekt osnovne škole koji je zbog nedostatka školske djece izvan funkcije već duži niz godina. U obnovljenoj zgradi planira se osigurati smještajne kapacitete za 24 osobe u 7 soba uz pripadajuće sanitarne prostorije (2 dvokrevetne sobe, 2 trokrevetne sobe, 1 četverokrevetne sobe te 2 peterokrevetne sobe). Uz moderno opremljenu kuhinju koja će moći pripremati obroke, multimedijску dvoranu u kojoj će se moći organizirati različite radionice, seminari i konferencije, bit će i nekoliko manjih soba koje će služiti kao uredi i druge prostorije potrebne za organizaciju planiranih programa. U dnu zgrade predviđene su prostorije za spremanje opreme koja će biti korištena u programima Centra ili iznajmljivana posjetiteljima Centra.

Centar će se prvenstveno baviti formalnim i neformalnim obrazovnim programima te popularno istraživačkim programima za djecu i mlade, avanturističkim programima za adolescente i odrasle. Ujedno će raditi na razvoju programa za upoznavanje sa životom na selu i poljodjelstvom u partnerstvu s obližnjim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima te upoznavanje i valorizaciju šumskih resursa u području. Kroz projekt će se razviti sadržaji koji će biti usmjereni na redovne školske programe boravka i učenja u prirodi, avanturističke programe u slobodnom vremenu djece i mladih u obliku ljetnih kampova, posebne rustikalne retreat programe u suradnji s obližnjim OPG-ima te ostale programe sukladno interesu tržišta (tečajeve kuhanja i korištenja plodova prirode, različita natjecanja i dr.). Ovakvom ponudom ovaj prostor postat će jedinstveno mjesto u Zadarskoj županiji za upoznavanje s planinskim ambijentom i njegovim blagodatima, interpretaciju njegove prirodne i tradicijske baštine te će upravo zahvaljujući svojim cjelogodišnjim programima obogatiti turističku ponudu Zadarskog zaleđa i doprinijeti novim turističkim trendovima u županiji.

Ciljevi i proces projekta

1. Obnovljena i opremljena zgrada u Mazinu sukladno ciljevima iz Studije izvedivosti

- Izrada glavnog projekta
- Provedba natječaja za izvođača radova
- Provedba građevinskih radova na obnovi objekta
- Uređenje i opremanje Centra
- Uređenje i opremanje okoliša

2. Izrađen strateški plan centra u okviru participativnog procesa planiranja zajedno s partnerima na projektu koji će definirati programski okvir i aktivnosti Centra za razdoblje od 5 godina

- Definirani ključni partneri u budućim programima Centra
- Angažiran konzultant za provedbu procesa planiranja i izrade Strateškog plana Centra
- Usvojen Strateški plan (Županija, Odjel za poljoprivredu i JU Natura Jadera) temeljem kojeg će voditelj Centra provoditi aktivnosti u sljedećih pet godina
- Pripremljen jedan ili više projektnih prijedloga za financiranje iz EU fondova

5.3.5. UPRIZORENJE BITKE KRAJ GRAČACA

Polazište projekta

Revitalizacija povijesne baštine kroz kostimirani prikaz povijesnih događaja koji su se zbili na području općine Gračac. Obzirom na značajne bitke koje su se odigrale u Napoleonovo doba kod Gračaca, te sve veći interes za ovakom vrste manifestacije, kao i postojanje povijesnih postrojbi i udruga koje se bave organizacijom događaja povijesne tematike, realizacija ovog projekta bi pružila jedinstveno iskustvo koje posjetitelji imaju prilike doživjeti samo na području općine Gračac.

Koncept

Uprizorenje bitke kraj Gračaca temelji se na 5. Koalicijskom ratu u vrijeme Napoleona, te na pohodu maršala Marmonta iz Dalmacije prema Beču u svibnju 1809. godine kada su se odigrale povijesne bitke na rijeci Zrmanji, brdu Kita, kod Gračaca, Bilaja i Žute lokve. Namjera hrvatskih krajiških pukovnija s područja sjeverne Dalmacije i Like bila je spriječiti maršala Marmonta da dođe do Beča kao pojačanje francuskim snagama gdje se trebala odigrati sudbonosna bitka ovog rata.

Kroz ustrojavanje domaće povijesne postrojbe te 1. Ličke krajiške pješačke pukovnije, manifestacija je zamišljena na način da se kroz tri dana trajanja organizira tabor za sudionike te uprizore Bitka kod Gračaca i Bitka kod Bilajskog mosta nakon čega slijedi polaganje vijenaca i odavanje počasti poginulima te mimohod kod katedrale Navještenja Blažene Djevice Marije u Gospiću. Uz kostimirani prikaz bitaka, manifestaciju će pratiti kulturno-umjetničke priredbe, radionice za djecu i odrasle, prodaja hrane i pića te suvenira.

Zahtjevi projekta (prostorni, tehnički i ljudski)

Projekt zahtijeva osiguranje otvorenog prostora za organizaciju tabora i uprizorenje bitki. Osim Općine Gračac, ljudski kapaciteti za organizaciju i provedbu projekta osigurani su od strane udruge Prospero koja je posljednjih godina aktivna u oživljavanju povijesti Gračaca u vidu organizacije postrojbe, opremanja i odijevanja, uključivanja programa u Mrežu turističkih ruta i same organizacije uprizorenja bitki.

Tržišni koncept

Namijenjeno svim posjetiteljima, prolaznicima i domaćem stanovništvu te interesnim grupama.

6. AKCIJSKI PLAN TURISTIČKOG RAZVOJA

Strategija razvoja turizma općine Gračac okvir je koji zadovoljava s jedne strane zahtjeve modernog pristupa turističkom planiranju kontinentalne turističke destinacije, a s druge strane zadovoljava lokalno izraženu potrebu subjekata u turizmu za izgradnjom atraktivnijeg i konkurentnijeg turističkog sektora.

Uz nadogradnju na pozitivna dostignuća, ova Strategija razvoja turizma također predlaže značajnije aktiviranje prostora Općine kroz planirane projekte staza gdje je potreban hrabar i inovativan ulazak u izgradnju turističkih proizvoda, a za to je potrebna suglasnost i podrška svih subjekata u turizmu Općine.

Priprema i dovođenje Strategije razvoja turizma u fazu realizacije u današnjoj situaciji prvenstveno se odnosi na sposobnost Općine da pruži sve potrebne uvjete, pa stoga ovaj akcijski plan pruža samo okvir ključnih koraka za realizaciju postavljene vizije. Ključne operativne aktivnosti implementacije Strategije razvoja turizma općine Gračac su:

Akcijski plan razvoja turizma općine Gračac do 2025. godine

Mjera / projekt / aktivnost	2019	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	Nositelj	Procijenjeni proračun	Mogući izvori financiranja
1. Usvajanje Strategije, dogovor oko upravljačkih odgovornosti vezanih uz strategiju razvoja turizma Općine								Općina Gračac, Razvojna agencija Gračac, ostali dionici	nije primjenjivo	nije primjenjivo
2. Dogovor oko plana aktivnosti Razvojne agencije Gračac								Razvojna agencija Gračac, lokalni poduzetnici, ugostitelji, Općina	unutar redovnog proračuna	nije primjenjivo
3. Ispitivanje preduvjeta za razvoj novih smještajnih objekata (B&B, eko etno selo, kamp odmaralište, motel, active hotel) - vlasnički odnosi za objekte i lokacije, eventualne izmjene PP								Razvojna agencija Gračac, Općina i tijela Općine zadužena za pojedine segmente	unutar redovnog proračuna	nije primjenjivo
4. Ispitivanje preduvjeta za razvoj projekata turističke infrastrukture (avanturistički park, centar na vodi s ribolovnim platformama, interpretacijski centar Vrelo Zrmanje, Izletišta Vrelo Une, MTB park, snowboard park) - vlasnički odnosi za objekte i lokacije, eventualne izmjene PP, studije utjecaja na okoliš i sl.								Razvojna agencija Gračac, Općina i tijela Općine zadužena za pojedine segmente	unutar redovnog proračuna	nije primjenjivo
5. Projekt turističke signalizacije općine Gračac								Razvojna agencija Gračac uz suradnju s vanjskim savjetnicima	200.000 HRK	Općina, Zadarska županija, MINT
6. Projekt identifikacije, mapiranja i postavljanje vidikovaca općine Gračac								Razvojna agencija uz suradnju planinarskih društava, društava za zaštitu prirode i ostalih dionika	unutar redovnog proračuna	nije primjenjivo
7. Projekt seljačke tržnice								Općina Gračac, Razvojna agencija	3.680.450,85 HRK	Općina, sredstva EU fondova

								Gračac		
8.	Projekt pješačko-planinarskih staza i prateće turističke infrastrukture vezane uz aktivaciju prostora i uređenja (uključujući i plan budžetiranja radova)							Razvojna agencija Gračac u suradnji sa TZ Zadarske županije	300.000 HRK	Općina, Zadarska županija, TZ Zadarske županije
9.	Posjetiteljski centar Gračac							Razvojna agencija Gračac u suradnji sa TZ Zadarske županije	1.500.000 HRK	Općina, Zadarska županija, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
10.	Projekt edukacije lokalnog stanovništva i zaposlenih u turizmu							Razvojna agencija Gračac u suradnji sa TZ Zadarske županije	75.000 HRK	Razvojna agencija, TZ Zadarske županije
11.	Izrada kataloga turističkih projekata (točne lokacije i konceptualni sadržaji projekata u katalogu, jasno postavljena uloga Općine po pojedinom projektu - davatelj zemlje, infrastrukture, dionik i sl.) za ponudu investitorima zainteresiranim za ulaganje u turizam Općine							Razvojna agencija u suradnji s vanjskim savjetnicima	100.000 HRK	Razvojna agencija
12.	Sustav povezivanja ponude s okolnim općinama (i TZ-ovima)							Razvojna agencija u suradnji s TZ-ovima Općina u okruženju	100.000 HRK	Razvojna agencija

7. DODATAK

Općina Gračac obiluje prostorom pogodnim za razvoj poljoprivredne djelatnosti. Pritom ovdje se razmišlja prvenstveno o malim i obiteljskim gospodarstvima koja uz svoje svakodnevne poslove i obaveze stignu se baviti i poljoprivredom na obiteljskoj razini. Poljoprivredne proizvode, a koji bi bili višak u obiteljskoj proizvodnji, može se plasirati kroz nekoliko prodajnih kanala – da li kroz seljačku tržnicu (i tržnog dana kao događaja), da li kroz objekte hrane i pića na području Općine ili kroz stvaranje udruge malih / obiteljskih proizvođača koji svoje proizvode mogu na zajedničkoj platformi plasirati prema većim subjektima (prerađivači ili trgovački lanci). Na području se pojavljuje sve veći broj specijaliziranih poljoprivrednih proizvođača – med, rakija, sušeni mesni proizvodi i ostali poljoprivredni proizvodi – a koji se mogu dovesti u direktnu ili indirektnu vezu s turističkom djelatnosti.

S druge strane, postoji opcija da se uz poljoprivrednu djelatnost, neka od obiteljskih poljoprivrednih domaćinstava priključi i turističkoj djelatnosti – da li kroz oblik agroturizma, OPG-a ili drugog oblike smještajnog domaćinstva. Takav oblik turizma (tzv. selektivni) odvija se unutar obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva i predstavlja specifičan oblik poslovanja a koji rezultira sa utjecajem na lokalne društvene i prostorne odnose dajući element života na dosad sub optimalno korištenih prostora.

Stoga, u ovom dodatku se daju smjernice poljoprivrednih djelatnosti koje se mogu na razini obiteljskih domaćinstava pokrenuti kao dodatna djelatnost ili kao početak razvoja budućih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ova) koji će upotpuniti ukupnu sliku turizma u općini Gračac.

7.1. STOČARSTVO

Opis

Stočarstvo je grana poljoprivredne proizvodnje koja se bavi uzgojem radi ekonomske koristi (proizvodi za prehranu ljudi, razne sirovine za industrijsku preradu, rad itd.). Stočarstvo uključuje uzgoj sljedećih vrsta životinja: goveda (krave, bikovi), ovaca, koza, konja, zečeva i peradi.

Uzgoj domaćih životinja mora biti takav da životinjama pruža optimalne uvjete u kojima će se izraziti njihov najveći proizvodni potencijal. Dobar smještaj životinja podrazumijeva pridržavanje svih higijenskih i tehničkih standarda, koji uključuju građevinska, tehnička i tehnološka rješenja, tehnologiju uzgoja, opremu i mehanizaciju, sustave skladištenja i odvoza otpada itd.

U slučaju individualnih domaćinstava, gore navedeni tehnički uvjeti moraju biti zadovoljeni u smislu higijenskih uvjeta smještaja životinja za uzgoj te jasan slijed tova i proizvodnje sirovine (meso, jaja, mlijeko i ostali proizvodi) sa redovnim kontrolama proizvedene sirovine.

Obrazloženje

Na području Općine postoji određeni broj obitelji koji imaju uvjete za početak poljoprivredne proizvodnje. Stočarska proizvodnja omogućuje proizvodnju proizvoda životinjskog podrijetla (meso, mlijeko, jaja) neophodne za prehranu lokalnog stanovništva i zadovoljavanje potreba turističke potrošnje, na temelju korištenja raspoloživih resursa.

Ova proizvodnja značajno bi potaknula poduzetništvo u ruralnim područjima, pružila dodatni i siguran izvor prihoda i povećala potrošnju domaćih proizvoda kroz turizam ili tzv. " izvoz na pragu ". Na temelju raspoloživosti poljoprivrednog zemljišta, definirane namjene tog zemljišta, u skladu s prostornim planom, potrebno je odrediti koja bi mjesta bila pogodna za razvoj tzv. mini-farmi odnosno domaćinstava koje mogu u svojim kapacitetima vršiti proizvodnju.

Poslovno-investicijski plan - sadržaj

Poslovno investicijski plan i njegov sadržaj sačinjavaju sljedeći elementi:

- Određivanje vrste proizvodnje / proizvođačkog smjera (mljekarstvo, tov, peradarstvo i sl.),
- Potrebni kapaciteti, objekti i uvjeti za odabranu vrstu proizvodnje,
- Odrediti ciljani volumen proizvodnje po finalnim proizvodima (mlijeko – litara, meso – kilograma i sl.),
- Područje plasmana – Općina ili šire,
- Razinu potencijalnog prihoda i rashoda,
- Trošak investicije prilikom početka proizvodnje:
 - Ulaganje u prostor / objekte,
 - Nabava opreme,
 - Nabavka stočnog fonda.
- Sustav poticaja / subvencija / regresa i sl. za ovakvu vrstu djelatnosti.

Preporuke

Na razini Općine se daje poziv zainteresiranim domaćinstvima za proizvodnju te im se u sklopu posebnog programa pripremi poslovno-investicijski plan putem kojeg mogu pokrenuti svoju proizvodnju. Općina potiče udruživanje više domaćinstava u „klaster“ proizvođača – koji plasiraju proizvodnju u lokalne restorane, trgovine i ostale platforme za plasman.

7.2. PČELARSTVO

Opis

Pčelarstvo je grana poljoprivredne proizvodnje u kojoj proizvođač nije nužno vezan za svoju zemlju. Temelji se na uzgoju pčela za proizvodnju vrlo vrijednih proizvoda: meda kao osnovnog sredstva, zatim pčelinjeg voska, polena, matične mliječi, pčelinjeg otrova i slično. Ovo je vrsta proizvodnje koja se u određenoj mjeri može uspješno implementirati kao dodatna djelatnost domaćinstvima.

Postizanje maksimalnih proizvodnih rezultata znači poštivanje svih higijenskih i tehničkih standarda, koji uključuju tehnička i tehnološka rješenja, tehnologiju uzgoja, opremu itd.

Obrazloženje

Pčelarstvo omogućava organizaciju i proizvodnju meda i srodnih pčelinjih proizvoda za konzumaciju i tržište na temelju iskorištavanja raspoloživih prirodnih resursa i bogatstva florističkog sastava. Ta bi proizvodnja značajno potaknula poduzetništvo u ruralnim područjima, pružila dodatni i siguran izvor prihoda ili ga učinila uspješnom djelatnosti. Dodatno, proizvedeni med, pakiran u prikladnu ambalažu – predstavlja zdrav i „proizvedeno u Gračacu“ autohtoni proizvod koji se plasira kroz ostale sustave posjetiteljskih, interpretacijskih centara i suvenirnica.

Poslovno-investicijski plan - sadržaj

- Određivanje vrste proizvodnje / proizvođačkog smjera (pčelarstvo, proizvodnja meda, stacionarno / selidbeno),
- Potrebni kapaciteti, objekti i uvjeti za odabranu vrstu proizvodnje (npr. DB košnice sa 4 nastavka),
- Odrediti ciljani volumen proizvodnje po finalnim proizvodima (npr. 40, 50 ili 60 društava / košnica ili npr. 25 kg meda po društvu ili 0,5 kg voska po društvu i sl.),
- Područje plasmana – Općina ili šire,
- Razinu potencijalnog prihoda i rashoda,
- Trošak investicije prilikom početka proizvodnje:
 - Ulaganje u košnice,
 - Nabava opreme za vrcanje,
 - Nabavka ambalaže

Preporuke

Na razini Općine se daje poziv zainteresiranim domaćinstvima za pčelarstvo te im se u sklopu posebnog programa pripremi poslovno-investicijski plan putem kojeg mogu pokrenuti svoju proizvodnju. Medarski proizvodi se plasiraju kao autohtono proizvedeni i zdravi proizvodi u suvenirnicama, restoranima i barovima kao i smještajnim objektima u Općini.

7.3. RIBARSTVO

Opis

Proizvodnja konzumne ribe i mladunaca u ribnjacima sa hladnom vodom može biti važna aktivnost usmjerena na održivo iskorištavanje dostupnih vodenih resursa. To uključuje uzgoj, prije svega, kalifornijske pastrve i, u manjoj mjeri, smeđe pastrve.

Izgradnja prikladnog ribnjaka pastrve trebala bi stvoriti optimalne uvjete da se proizvodni potencijal uzgajanih vrsta u potpunosti izrazi. To podrazumijeva pridržavanje svih higijenskih i tehničkih standarda, koji uključuju građevinska tehnička i tehnološka rješenja, tehnologiju uzgoja, opremu, način hranjenja, sustav za čišćenje i odlaganje otpada itd.

Obrazloženje

Na području Općine postoji uzgajalište pastrve koje je opskrbljivalo šire područje Zadarske županije i kontinentalne Hrvatske sa svojim proizvodima a danas posluje u smanjenom volumenu. Gračac ima potrebu za ribogojilištem koje će zadovoljavati potrebe budućeg turizma Općine (ali i Zadarske županije).

Poslovno-investicijski plan - sadržaj

- Potrebni kapaciteti, objekti i uvjeti za odabranu vrstu proizvodnje (npr. betonski bazeni, kalifornijska ili potočna pastrva, površina ribnjaka),
- Odrediti ciljani volumen proizvodnje po finalnim proizvodima (npr. kilograma po jednom betonskom bazenu ili ukupno kilograma godišnje, količina mlađi godišnje i sl.),
- Područje plasmana – Općina ili šire,
- Razinu potencijalnog prihoda i rashoda,
- Trošak investicije prilikom početka proizvodnje:
 - Ulaganje u bazene za uzgoj,

- Nabava opreme za tov,
- Nabavka ambalaže

Preporuke

Postojeće ribogojilište konzultirati na način da se vide potrebe i moguća opcije financiranja radi ostvarenja potpunog potencijala proizvodnje uzgojne ribe.

7.4. POVRTLARSTVO

Opis

Povrtlarstvo je organizirani uzgoj povrća (krumpir, salata, mrkva, kupus, krastavci, rajčica, mahunarke i sl.) u svrhu daljnje prodaje i prerade. Iste se sorte mogu uzgajati na otvorenom i na zatvorenom području (staklenici). Uzgoj rajčice, paprike, krastavca i salate predstavljaju najintenzivniji oblik povrtlarske proizvodnje gdje se u optimalnim uvjetima zatvorenih kapaciteta postižu visoki prirodi i mogućnosti planiranja vremena berbe.

Obrazloženje

Povrtlarstvom se potiče prvenstveno obiteljsko poslovanje kroz omogućeno plasiranje povrća na lokalno-regionalnoj razini te jačanje malog i srednjeg poduzetništva u preradi povrća (npr. sušenje rajčica, kiselenje kupusa, sokovi od povrća i sl.). Dodatno, primjenom Strategije razvoja turizma i ostvarenjem projekta seljačke tržnice, projekta Rotor – mali obiteljski proizvođači – povrtlari moći će nesmetano plasirati svoje proizvode na tim lokacijama.

Poslovno-investicijski plan - sadržaj

- Potrebni kapaciteti, objekti i uvjeti za odabranu vrstu proizvodnje (npr. vlastito ili koncesionirano zemljište, otvoreni ili zatvoreni tip uzgoja),
- Odrediti ciljani volumen proizvodnje po finalnim proizvodima (npr. kilograma po vrsti povrća / prinosa i sl.),
- Područje plasmana – Općina ili šire,
- Razinu potencijalnog prihoda i rashoda,
- Trošak investicije prilikom početka proizvodnje:
 - Uređenje zemljišta,
 - Nabava potrebnih sadnica,
 - Ostali povezani troškovi.

Preporuke

Poziv zainteresiranima za uzgoj povrtlarskih kultura sa stručnim smjernicama o željenim kulturama i ključnim faktorima uspjeha uzgoja tih kultura (kroz stručne seminare). Dodatno, ukoliko postoji veći interes, Općina identificira zemljišta u vlasništvu Općine a koja su pogodna za uzgoj te ih daje u koncesiju.

7.5. VOĆARSTVO

Opis

Voćarstvo je oblik organizirane proizvodnje voća (jabuke, jagode, kupine, maline, borovnice, grožđe itd.) u svrhu daljnje prodaje i prerade. Najvažniji čimbenici u proizvodnji voća su: klima, lokacija, tlo i čovjek. Orijentacija klimatskih prilika za uzgajivače voća jest unapređivanje postojećih voćnih vrsta u neposrednoj blizini. Plodovi najbolje rastu na padinama jer su izloženi suncu i zato su zdraviji, otporniji, imaju čvršće drvo i ljepše voće. Voćarska gospodarstva imaju sezonsko poslovanje, prema pojedinačnoj vrsti voća.

Obrazloženje

Proizvođačima voća bi bilo dopušteno uzgajati ono voće koje smatraju prije svega profitabilnim odnosno mogućim obzirom na klimu Općine. Osim proizvodnje postoji i sinergijski efekt spajanje voćarstva sa malim i srednjim poduzetništvom u smislu daljnje prerade voća (proizvodnja džemova, sokova, rakije, sušenje voća itd.). U tom kontekstu se također može doći do „proizvedeno u Gračacu“ autohtonih voćarskih proizvoda i / ili proizvoda izvedenih od voća.

Poslovno-investicijski plan - sadržaj

- Potrebni kapaciteti, objekti i uvjeti za odabranu vrstu proizvodnje (npr. vlastito ili koncesionirano zemljište, otvoreni ili zatvoreni tip uzgoja, sadnice, protugradni sustavi i sl.),
- Odrediti ciljani volumen proizvodnje po finalnim proizvodima (npr. kilograma po vrsti voća i sl.),
- Područje plasmana – Općina ili šire,
- Razinu potencijalnog prihoda i rashoda,
- Trošak investicije prilikom početka proizvodnje:
 - Uređenje zemljišta,
 - Nabava potrebnih sadnica,
 - Ostali povezani troškovi (zaštita, gnojivo i sl.)

Preporuke

Poziv zainteresiranima za uzgoj voćarskih kultura sa stručnim smjernicama o željenim kulturama i ključnim faktorima uspjeha uzgoja tih kultura (kroz stručne seminare). Dodatno, ukoliko postoji veći interes, Općina identificira zemljišta u vlasništvu Općine a koja su pogodna za uzgoj te ih daje u koncesiju.

8. METODOLOGIJA

Pristup izradi Strategije razvoja turizma:

U izradi Strategije vodilo se računa o suradnji, otvorenosti i multidisciplinarnosti, transparentnosti u izradi i razumljivosti sadržaja, usmjeravanju u smjeru razvoja održivog turizma. Koristila se je metodologija koja se uobičajeno koristi prilikom izrade planskih dokumenata s područja turizma. Primarna istraživanja obuhvaćaju upoznavanje s problematikom turističkog područja, sagledavanje okolnosti razvoja turizma na području općine Gračac te analizu stanja temeljem koje je izrađena SWOT analiza s utvrđenim slabostima, snagama, prijetnjama i mogućnostima razvoja turizma.

Sekundarna istraživanja temeljena su definiranim smjerovima razvoja turizma i njihovom povezivanju s planiranim projektima. U istraživanju su analizirane temeljne karakteristike turističke potražnje na ciljnim emitivnim turističkim tržištima kroz analizu interesnih skupina.

Glavni izvori podataka su javno dostupni dokumenti i informacije sa službenih stranica (DZS, ministarstva, agencije i ustanove), komunikacija između izrađivača i općinske uprave te radni sastanci s radnom skupinom i zainteresiranim dionicima s područja Općine Gračac.

Na temelju navedenoga definirani su glavni razvojni projekti za postizanje ciljeva uz razrađenu marketinšku koncepciju sa svrhom što većeg doseg a ciljnih tržišta.

8.1. INSTITUCIONALNI OKVIR

Institucionalni okvir ovog strateškog dokumenta čini Općina Gračac koja je odgovorna za provedbu definiranih razvojnih mjera. Izvršno tijelo Općine Gračac određuje lokalnog koordinatora koji nadzire i prati provedbu Strategije te o tome izvješćuje izvršno tijelo Općine Gračac, koordinira poslove na razini jedinice lokalne samouprave vezane uz planiranje i provedbu razvojnih projekata te obavlja i druge poslove sukladno zakonu.

Općina Gračac je prije usvajanja ovog dokumenta od strane predstavničkog tijela provela postupak savjetovanja s javnošću i ciljnim skupinama te ishodila od nadležnog upravnog tijela za zaštitu okoliša mišljenje o potrebi provedbe postupka ocjene odnosno strateške procjene prema kojem postupak nije potrebno provoditi.

Prijedlog za pokretanje izmjene i/ili dopune ovog dokumenta može podnijeti izvršno tijelo, odnosno načelnik Općine Gračac, predstavničkom tijelu koje odlučuje o prijedlogu. U tom slučaju će Općina na svojoj Internet stranici, a u roku od osam dana prije početka postupka izmjene/dopune, obavijestiti javnost o istome.

8.2. STRATEŠKI DOKUMENTI VIŠEG REDA

Strategija Europa 2020 je strateški dokument najvišeg ranga u EU za razdoblje 2014.-2020. Strategija 2020 je predložena od strane Europske Komisije s ciljem poticanja dinamičnog i ravnomjernog regionalnog razvoja. Ubrzani razvoj ruralnih prostora je u ovom dokumentu posebno naglašena kao jedno od prioritetnih područja intervencije.

Za financiranje implementacijskih projekata u definiranim područjima intervencije, uključujući i intervencije u području ruralnog razvoja, formirani su strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi). Između Europske komisije i vlada zemalja – članica su potpisani partnerski sporazumi kojima se definira način korištenja te su usuglašeni operativni programi za sredstva i potpore iz ESI fondova.

Za razdoblje 2014.-2020., Hrvatskoj je iz ESI fondova na raspolaganju dostupno ukupno 10,423 mlrd. eura namijenjeno ulaganju u rast konkurentnosti i radna mjesta, razvoj malog i srednjeg poduzetništva, poljoprivredu i ruralni razvoj. U okviru politika ruralnog razvoja EU definirani su prioriteti intervencija u ruralnim područjima iz strukturnih i kohezijskih fondova EU, kako slijedi:

- Poticanje prijenosa znanja i inovacija,
- Jačanje konkurentnosti,
- Promicanje organizacije lanca opskrbe hranom i upravljanje rizicima,
- Obnova, očuvanje i poboljšanje ekosustava,
- Promicanje učinkovitosti sustava,
- Promicanje društvene uključenosti, suzbijanje siromaštva i gospodarski razvoj.

Razvoj turističkih djelatnosti u ruralnim područjima se uklapa u strategiju ruralnog razvoja EU te prioritetna područja intervencije budući da turizam može ostvariti snažan doprinos u svim prioritetnim područjima intervencija iz ESI fondova.

Strategija razvoja turizma Općine Gračac u razdoblju 2017.-2022. usklađena je sa strateškim dokumentima višeg ranga:

1. Strategija EU 2020 i pratećim strateškim dokumentima na razini EU i nacionalnoj razini
2. Strategijom razvoja turizma RH do 2020.
3. Glavnim planom razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023.

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine predstavlja krovni razvojni dokument hrvatskog turizma i putokaz u otvaranju novog prostora za razvoj turizma u razdoblju do 2020.

godine. Strateški dokument daje odgovor na pitanje kakav turizam Hrvatska želi i mora razvijati te utvrđuje ključne aktivnosti turističke politike usmjerene na osiguravanje proizvodnih, institucionalnih, organizacijskih i ljudskih pretpostavki za poboljšanje konkurentne sposobnosti hrvatskog turizma i korištenje resursne osnove na načelima odgovornog i održivog razvoja.

Strategija razvoja turizma predstavlja cjelovit konceptualni okvir koji omogućava:

- Koordinirano djelovanje nositelja turističke politike i sustavno usuglašavanje mjera turističke politike,
- Cjelovito razumijevanje ključnih pravaca razvoja hrvatskog turizma kao preduvjet privlačenja interesa potencijalnih domaćih i stranih ulagača,
- Ciljano usmjeravanje razvojno-investicijskog procesa i efikasno povlačenje sredstava EU fondova.

Glavni cilj razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine u strateškom dokumentu je povećanje njegove atraktivnosti i konkurentnosti, što će rezultirati ulaskom u vodećih 20 turističkih destinacija u svijetu po kriteriju konkurentnosti. Osim navedenog, ostali strateški ciljevi turističkog razvoja do 2020. godine su:

- Poboljšavanje strukture i kvalitete smještaja,
- Novo zapošljavanje,
- Investicije,
- Povećanje turističke potrošnje

Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije postavlja glavna opredjeljenja dugoročnog turističkog razvoja. Strateški ciljevi do 2023. godine za Zadarsku županiju su:

1. Uspostava održivog učinkovitog sustava upravljanja resursima i potencijalima turizma
2. Smanjenje sezonalnosti kroz razvoj konkurentnog turističkog sektora
3. Unaprjeđenje turističke infrastrukture i usluga, te zaštita okoliša

8.3. IZVORI FINANCIRANJA

Provedivost Strategije razvoja turizma uz radne timove i ljudske potencijale, najviše će ovisiti o osiguranju financijskih sredstva potrebnih za provedbu mjera. Pribavljanje financijskih sredstava kao i održavanje dugoročnih izvora financiranja za lokalnu strategiju značajan je izazov za lokalnu samoupravu, ali i sve dionike razvoja Općine. Glavni izvori financiranja provedbe Strategije razvoja turizma općine Gračac za razdoblje 2017.-2022. su:

- Državni proračun
- Krediti poslovnih banaka
- Bespovratna sredstva namijenjena financiranju socio – ekonomskog razvoja
- Sredstva gospodarskih subjekata
- Sredstava Zadarske županije
- Sredstva iz EU fondova i programa

Projekte definirane ovim strateškim dokumentom moguće je financirati kroz niz različitih programa na nacionalnoj i regionalnoj razini čiji nositelji su:

- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU,
- Ministarstvo poljoprivrede,
- Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
- Ministarstvo turizma i sporta
- Ministarstvo kulture i medija,
- Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike,
- Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine,
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja,
- Ministarstvo vanjskih i europskih poslova,
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture,
- Ministarstvo unutarnjih poslova,
- Ministarstvo zdravstva,
- Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,
- Ured za udruge Republike Hrvatske,
- Hrvatske vode,
- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO),
- Hrvatska turistička zajednica,
- Zadarska županija,
- Zaklade i donatori.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, strukturni i investicijski fondovi postali su dostupni i Općini Gračac, a pregled najznačajnijih fondova nalazi se u nastavku:

Kohezijski fond (CF)

KF je namijenjen državama članicama čija je vrijednost BND-a po stanovniku manja od 90 % prosjeka EU-a. KF doprinosi općem cilju jačanja ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije EU-a. Fokus kohezijske politike EU-a u razdoblju 2021.-2027. ostaje održiva gospodarska konkurentnost kroz istraživanje i inovacije, digitalnu tranziciju, ciljeve Europskog zelenog sporazuma, kao i promicanje europskog stupa socijalnih prava. Novo zakonodavstvo pojačava podršku pripremljenosti zdravstvenih sustava i osigurava bolje iskorištavanje potencijala kulture i turizma. Istodobno, pruža potporu radnicima i mjerama za rješavanje problema nezaposlenosti mladih i siromaštva djece.

Sredstvima KF-a financiraju se aktivnosti vezane uz:

- promicanje mjera energetske učinkovitosti i obnovljive energije;
- projekti iz zaštite okoliša i prometne infrastrukture;
- razvoj pametnih energetske sustava;
- promicanje prilagodbe na klimatske promjene, sprečavanja rizika i otpornost na katastrofe;
- promicanje održivog upravljanja vodama;
- jačanje biološke raznolikosti, zelena infrastruktura u urbanim sredinama, okoliš i smanjenje zagađenja

Korisnici: uglavnom tijela javne vlasti, ali i poslovni sektor (kroz sudjelovanje u postupcima javne nabave za isporuku dobara usluga i obavljanje radova kao što su različite studije, građevinski radovi i slično).

Europski socijalni fond plus (ESF+)

ESF+ predstavlja glavni instrument EU-a za ulaganje u ljude i provedbu europskog stupa socijalnih prava. U financijskoj perspektivi 2021. – 2027. ESF+ rezultat je spajanja postojećeg Europskog socijalnog fonda (ESF), Inicijative za zapošljavanje mladih (YEI), Fonda za europsku pomoć najugroženijima (FEAD), Programa zapošljavanja i socijalnih inovacija (EaSI) i zdravstvenog programa EU.

ESF+ podupire politike i prioritete kojima je cilj:

- Poboljšavanje mogućnosti zapošljavanja;
- Promicanje zapošljavanja i socijalne uključenosti mladih;
- Podizanje životnog standarda kroz pomaganje pri dobivanju posla ili boljeg posla;
- Ulaganja u ljudske resurse i poboljšanje pristupa tržišta rada;
- Osnaživanje najugroženijih i nezaposlenih;
- Integriranje ljudi u nepovoljnom položaju u društvo i osiguravanje pravednijih životnih prilika za sve

Korisnici: javna uprava, udruženja radnika i poslodavaca, nevladine organizacije, dobrotvorne ustanove i tvrtke.

Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)

Cilj je EFRR-a, kao i KF-a, jačanje ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije otklanjanjem glavnih regionalnih neravnoteža EU-a te doprinos smanjivanju razlika između razina razvijenosti različitih regija te smanjivanju zaostalosti regija u najnepovoljnijem položaju. EFRR posebnu pozornost poklanja regijama koje su izložene ozbiljnim i trajnim prirodnim ili demografskim poteškoćama. U novom proračunskom razdoblju 2021. – 2027. ciljevi EFRR-a ostaju i dalje usmjereni na inovacije, digitalizaciju, MSP-ove, energetske učinkovitost, zaštitu okoliša, korištenje obnovljivih izvora energije, razvoj prometne i energetske infrastrukture te poticanje integriranog društvenog i ekonomskog razvoja.

Iz fonda se mogu financirati aktivnosti vezane uz:

- Jačanje kapaciteta malih i srednjih poduzetnika (MSP)
- Ulaganja u proizvodne kapacitete poduzeća koja nisu MSP-ovi ako uključuju suradnju s MSP-ovima u istraživačkim i inovacijskim aktivnostima
- Ulaganja u otvaranje novih radnih mjesta;

- Aktivnosti osposobljavanja, cjeloživotnog učenja i obrazovanja
- Ulaganja u pristup uslugama;
- Ulaganja u projekte s niskom razinom ugljika;
- Projekti vezani uz istraživanje i inovacije i prometnu infrastrukturu;
- Aktivnosti povezane s izradom/razvojem i nabavom informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT), s izradom studija, aktivnosti povezivanja i umrežavanja s ciljem stvaranja klastera i povećanja konkurentnosti

Korisnici: istraživački centri, JLP(R)S, škole, trening centri, državna uprava, MSP-ovi, sveučilišta, udruge, ministarstvima i ostala tijelima državne uprave, volonterske organizacije, strana poduzeća sa sjedištem u regiji koja je pokrivena relevantnim operativnim programom mogu se također prijaviti pod uvjetom da zadovoljavaju europska pravila javne nabave.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EARDF)

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja. Namjena mu je također poboljšavanje upravljanja i kontrole nad politikom ruralnog razvoja; ulaganje u uspostavu ekološke i teritorijalne ravnoteže, zaštitu klimatskih uvjeta i uvođenje inovacija u poljoprivredni sektor.

Iz fonda se mogu financirati aktivnosti vezane uz:

- Ulaganja u infrastrukturu poljoprivrednog sektora, jačanje konkurentnosti;
- Konkurentnost poljoprivrede i šumarstva;
- Projekti koji se bave gospodarskim razvojem u ruralnim područjima;
- Proizvodnja visokokvalitetne hrane;
- Potpora prihodima poljoprivrednika i tržišne mjere;
- Pametni rast poljoprivrednih tehnologija i zeleno gospodarstvo s niskim razinama ugljika

Korisnici: poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednici, šumari i mladi.

Ostali prisutni programi su:

Obzor Europa

Program Obzor Europa nastavak je programa Obzor 2020., glavnog programa EU za potporu istraživanju i inovacijama. U novoj perspektivi program je financijski ojačan radi potpore ključnim istraživanjima u području zdravlja, otpornosti te zelene i digitalne tranzicije. Opći je cilj programa potaknuti konkurentnost EU-a ulaganjem u njene znanstvene i tehnološke temelje.

InvestEU

U okviru novog VFO-a za razdoblje 2021. – 2027. program InvestEU uspostavljen je kao jedinstveni instrument EU-a za potporu ulaganjima u državama članicama i nastavak je Europskog fonda za strateška ulaganja (EFSU) iz tekućeg razdoblja 2014. – 2020. Cilj je novog Programa potaknuti konkurentnost gospodarstva EU-a, održivi rast, socijalnu otpornost, uključivost i integraciju tržišta kapitala u EU-u, posebice poboljšanjem pristupa i povećanjem mogućnosti financiranja za MSP-ove.

Erasmus+

Erasmus+ je program EU-a usmjeren jačanju znanja i vještina te zapošljivosti europskih građana, kao i unapređenju obrazovanja, osposobljavanja te rada u području mladih i sporta. Riječ je o najvećem programu EU-a za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport, u okviru kojega je više od devet milijuna ljudi dobilo priliku studirati, osposobljavati se, volontirati i steći radno iskustvo u inozemstvu otkako je pokrenut 1987.

U novom proračunskom razdoblju Erasmus+ će i dalje obuhvaćati škole, strukovno obrazovanje i osposobljavanje, visoko obrazovanje, obrazovanje odraslih, sport i mlade te će se usmjeriti na ostvarenje dvaju glavnih ciljeva: stvaranje europskog područja obrazovanja do 2025. i osnaživanje mladih i promicanje europskog identiteta politikom povezanom s mladima, obrazovanjem i kulturom.

Program jedinstvenog tržišta

Europska komisija je za sljedeći sedmogodišnji proračun EU-a predložila novi Program jedinstvenog tržišta namijenjen potrošačima i MSP-ovima u EU-u s ciljem korištenja prilika koje pruža funkcionalno jedinstveno tržište. Novi krovni program objedinit će aktivnosti u okviru nekoliko manjih postojećih instrumenata i proračunskih linija koje se odnose na pet područja: zdravlje i dobrobit životinja; konkurentnost MSP-ova (gdje pripada postojeći Program COSME); jačanje unutarnjeg tržišta; europsku statistiku; te zaštitu tu potrošača i sigurnost proizvoda. Najveća važnost u novom razdoblju pridat će se prvim dvama područjima, na koje će biti izdvojeno preko 60 % ukupnih sredstava Programa.

Novi Program otvoren je za nove, postojeće i buduće MSP-ove, kojima se pruža potpora pri osnivanju poduzeća, odnosno pristup financijskim sredstvima potrebnima za početak te razvoj i rast poslovanja. Osim MSP-ova, korisnici Programa mogu biti i nacionalna tijela, JLP(R)S te neprofitne udruge. Potpora u okviru Programa uglavnom će se davati u obliku bespovratnih sredstava i bit će moguće financirati do 100% prihvatljivih troškova. Potpora iz Programa moći će se zatražiti i za aktivnosti za koje je već dobivena potpora iz nekog drugog programa EU-a, pod uvjetom da se njome ne pokrivaju isto troškovi.

LIFE (program za zaštitu okoliša i klimatske akcije)

Svrha ovog programa je zaštita okoliša i očuvanje prirode. Bespovratna sredstva za financiranje projekata ostati će glavni način financiranja, zatim financiranje studija, konferencija i ostalog. To je jedini financijski instrument Europske komisije isključivo posvećen zaštiti okoliša i prirode čiji je cilj doprinijeti razvoju i provedbi politike zaštite okoliša Europske unije.

9. ZAKLJUČAK

Izradom Strategije razvoja turizma Općine Gračac utvrđeno je kako su sadašnji nedostaci sadržani u nepovoljnoj strukturi i kvaliteti ugostiteljskih objekata za smještaj te nedovoljno osmišljenim i razvijenim sadržajima i programima turističke ponude. Potencijal općine Gračac ogleda se u ekološkoj očuvanosti prostora i krajobraznoj raznolikosti koji daju velike razvojne mogućnosti u pogledu selektivnih oblika turizma.

Uz razvoj selektivnih oblika turizma (sportski turizam, ruralni turizam, aktivni turizam), potrebno je razvijati gastronomske i tradicijske proizvode uz integraciju u ostale turističke proizvode čime će se osigurati jačanje ukupne kvalitete pružene turističke usluge, povećati broj noćenja i produljiti duljina boravka u destinaciji.

Temeljni zadatak ove Strategije razvoja turizma je pretvoriti nedostatke u prednosti uzimajući u obzir značajne neiskorištene potencijale i predispozicije za daljnji razvoj turizma.

Plan budućeg razvoja Općine Gračac temelji se na vlastitim resursima i svjetskim trendovima kojima se Općina mora prilagoditi kako bi ostvarila visoku razinu doživljaja i zadovoljstva koje suvremeni turist zahtijeva. Življenje lokalnog stanovništva s turizmom složen je i zahtjevan proces u kojem je neophodno stvaranje izvornosti i jedinstvenosti doživljaja destinacije. Na temelju usuglašenog i integriranog pristupa, ovaj dokument postavlja glavne smjernice turističkog razvoja koji će omogućiti učinkovitije iskorištavanje svih resursa Općine po načelima društveno odgovornog i održivog upravljanja, a sve u cilju stvaranja prepoznatljive i privlačne ruralne destinacije te unaprjeđenja kvalitete života lokalne zajednice.

Provedbom ovoga dokumenta i razvoja turizma nameće se uloga svim sadašnjim i budućim generacijama da osiguraju održivi razvoj Općine Gračac u ekološkom, društveno-kulturnom i gospodarskom smislu.

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Strategija razvoja turizma općine Gračac
za razdoblje 2017.-2022.

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. - 2020.

Udio sufinanciranja: 85% EU, 15% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja